ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Finančněprávní aspekty AML zákona v advokacii

Oliver Krátký

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	**Oliver KRÁTKÝ**
Osobní číslo:	**R18M0190P**
Studijní program:	**M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor:	**Právo**
Téma práce:	**Finančněprávní aspekty AML zákona v advokacii**
Zadávající katedra:	**Katedra finančního práva a národního hospodářství**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Zákonná úprava AML v českém právním řádu
3. Povinnosti advokátů vůči klientovi při analýze rizik a identifikaci klienta
4. Postup ČAK a FAU u podezřelého obchodu
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.
3. DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-837-5.
4. VONDRÁČEK, Ondřej. Skuteční majitelé a vlastnické struktury právnických osob a svěřenských fondů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-695-1.
5. Česká advokátní komora: Usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 11. září 2008, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, č. 2/2008/n ČAK.
6. Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, č. 253/2008 Dz.
7. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, VYCHOPEŇ, Martin, KRYM, Ladislav, PEJCHAL, Aleš a kol. Zákon o advokacii. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-248-2.
8. Česká advokátní komora: Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, Praha, 2021.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. et Mgr. Silvie Anderlová**
Katedra finančního práva a národního hospodářství

Datum zadání diplomové práce: **16. ledna 2024**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

L.S.

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Petra Hrubá Smržová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 26. února 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci na téma: Finančněprávní aspekty AML zákona v advokacii zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Plzni dne 30.3.2024

_____

Oliver Krátký

Poděkování

*Na tomto místě bych rád poděkoval **JUDr. et Mgr. Silvii Anderlové**, za její ochotu při výběru tématu mé práce a cenné rady a připomínky při zpracování. Také bych rád poděkoval své partnerce a své rodině, kteří mi při psaní diplomové práce a v průběhu celého studia poskytovali morální podporu, které si moc vážím.*

Seznam použitých zkratek

Advokát – Osoba oprávněná k výkonu advokacie

AML - *Anti-Money Laundering*

AML zákon - Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v platném znění

ČAK - *Česká advokátní komora*

ESD - *Soudní dvůr Evropské unie*

ESLP - *Evropský soud pro lidská práva*

FATF - *Financial Action Task Force on Money Laudnering*

FAÚ - *Finančně analytický útvar nebo Finančně analytický úřad – podle časové působnosti – do 1.1.2017 Finančně analytický útvar a od 1.1.2017 Finančně analytický útvar.*

Listina - *Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky*

PEP - *Politicky exponovaná osoba*

SVZ – Systém vnitřních zásad

Úmluva - *Evropské úmluvy o ochraně lidských práv*

Usnesení představenstva ČAK - *Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008, ve znění usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2017 Věstníku a usnesení představenstva České advokátní komory č. 8/2018 Věstníku*

Zákon o advokacii - *Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii v platném znění*

ÚVOD **8**

1. ZÁKONNÁ ÚPRAVA AML V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU **10**

1.1. SMĚRNICE AML A JEJÍ TRANSPOZICE DO PRÁVNÍHO ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY 12

1.2. AML A ZÁKON O ADVOKACII 19

2. POVINNOSTI ADVOKÁTŮ VŮČI KLIENTOVI PŘI ANALÝZE RIZIK A IDENTIFIKACI KLIENTA **24**

2.1. IDENTIFIKACE A KONTROLA KLIENTA 24

2.1.1. Identifikace klienta *24*

2.1.2. Kontrola klienta *30*

2.2. HODNOCENÍ RIZIK 32

2.3. MLČENLIVOST ADVOKÁTA 37

2.4. PODEZŘELÝ OBCHOD 46

2.5. VNITŘNÍ POSTUPY ADVOKÁTA 48

2.6. UCHOVÁVÁNÍ INFORMACÍ 50

3. POSTUP ČAK A FAU U PODEZŘELÉHO OBCHODU **52**

3.1. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA 52

3.2. FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD 54

4. NÁVRH DE LEGE FERENDA **57**

4.1. PŘEBÍRÁNÍ IDENTIFIKACE A KONTROLY KLIENTA OD JINÝCH SUBJEKTŮ 57

4.2. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE 59

ZÁVĚR **60**

RESUMÉ **62**

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ **63**

Úvod

Praní špinavých peněz a financování terorismu je velmi aktuální téma, a to hlavně s přihlédnutím k aktuální globální politické situaci, kdy jsme v současné chvíli svědky rusko-ukrajinské války a izraelsko-palestinského konfliktu, kde v souvislosti s těmito událostmi dochází k důkladnějším kontrolám všech toků finančních i jiných prostředků spojených s těmito státy.

V rámci své studijní praxe jsem se nejednou setkal s prováděním identifikace a kontroly klientů advokátních kanceláří a zkoumání jejich finančních prostředků. V některých případech bylo zřetelné, že klienti byli značně zaskočeni při pokládání některých dotazů a často se ptali, zda jsou takové podrobnosti nutné a za jakým účelem je poskytovatelé právních služeb zjišťují. Po důkladnějším prostudování a proškolení ze strany zaměstnavatele jsem jejich zaskočení plně rozuměl a v některých případech mi tato kontrola přišla zbytečná, někdy až neúčelná.

Na základě mých předchozích zkušeností a aktuálnosti tohoto tématu bych se ve své práci rád zaměřil na samotný význam, proces a náležitosti spojené s prováděním identifikace a kontroly klienta ze strany advokátů, což jsou povinnosti, které pro ně v některých případech vyplývají ze zákona. Nejprve bych rád ve své práci rozebral význam a důvod, proč došlo k zavedení povinnosti kontrolovat prostředky klientů a zároveň bych popsal, jak je to v našem právním řádě zakotveno.

V další části bych se rád zaměřil na veškeré povinnosti a způsoby provedení kontroly klienta a zároveň proces hodnocení rizik, které souvisejí s kontrolou klienta a jeho prostředků, zejména s původem těchto prostředků.

U advokátů jako povinných osob dle AML zákona vnímám jako stěžejní, na rozdíl od jiných povinných osob, rozebrat vztah mezi povinností mlčenlivosti a povinnostmi advokáta vyplývajícími zejména z AML zákona. Povinnost mlčenlivosti považuji totiž za jednu z nejdůležitějších povinností advokátů, a to s ohledem na potenciální narušení vztahů mezi advokátem a jeho klientem, zejména narušením důvěry klienta v advokáta, který mu poskytuje právní služby. Advokát je totiž často osoba, která je vyhledávaná až v nejzazším případě a pro některé klienty může být zaplacení advokátovi za poskytování právních služeb vnímáno až

jako ta poslední možnost pro vyřešení jejich sporu. Pokud by došlo k narušení této důvěry, která je tedy často velmi křehká, došlo by k možnému ohrožení spravedlnosti, jelikož klienti by mohli mít strach sdělovat veškeré informace advokátům, nebo by se na advokáta případně vůbec nemuseli obrátit, čímž by bylo ohroženo jejich právo na spravedlivý proces.

Následně ve své práci rozeberu samotný pojem podezřelý obchod a systém vnitřních postupů a povinností ze strany advokáta nebo jeho zaměstnanců a způsob uchování těchto informací.

Součástí mé práce bude i popis a analýza postupů při nahlášení podezřelého obchodu České advokátní komoře a případný následný postup před Finančním analytickým úřadem.

V poslední části své práce se budu zabývat případnými návrhy změn příslušných zákonů souvisejících s touto problematikou.

1. Zákonná úprava AML v českém právním řádu

V první části své práce se zaměřím na samotnou definici AML, vymezení tohoto pojmu a transpozici právních norem do právního řádu České republiky.

„Historie samotného termínu money laundering je stará jako lidstvo samo“, tak začínají úvodní slova Woutera H. Mullera, renomovaného švýcarského advokáta specializujícího se na svěřenské fondy, v učebnici Anti-Money Laundering: International Law and Pactice. V minulosti byl v zásadě řešen pouze základní zločin, nikoliv už následná legalizace výnosů z trestné činnosti. To vše se zásadním způsobem změnilo až v době prohibice na území Spojených států amerických. Al Capone, jeden z celosvětově známých šéfů organizovaného zločinu v USA, kterého se nepodařilo obvinit v důsledku porušování Volsteadova zákona[1] a ani na základě četných vražd spáchaných jím nebo členy jeho gangu, se podařilo postihnout až za zločin vyhýbání se placení daní. Tento způsob postihování daňových úniků se ukázal jako efektivní řešení k zabránění využívání finančních prostředků získaných z trestné činnosti.[2] Společnost se v důsledku těchto zjištění začala více zabývat využíváním prostředků, které byly získány jako výtěžek z trestné činnosti.

Anti-Money laundering, zkráceně AML, znamená boj proti praní špinavých peněz. Nejedná se však o přesné vyjádření, jelikož pojem „peníze“ skrývá pod sebou i třeba cenné papíry, směnky nebo jakýkoliv jiný majetek,[3] obecně si tak lze pod tímto termínem vykládat všechny výnosy z trestné činnosti jako tzv. „špinavé peníze“.

Jedná se o vrcholnou fázi zahlazení stop nezákonného jednání, které současně umožní použít tímto jednáním získané prostředky v legální ekonomice. Tyto finanční operace mají za úkol zamezit možnost zjištění původu výnosů, kdy se často jedná o řetězení a kombinování různých způsobů finančních operací jako je investování, nákup a následný prodej cenných věcí včetně nemovitostí a cenných

[1] Volsteadův zákon, též známý jako tzv. „prohibiční zákon“, zakázal prodej alkoholu v roce 1919 na území Spojených států amerických.

[2] H. MULLER, Wouter; H. KÄLIN, Christian a G. GOLDSWORTH, John. Anti-Money Laundering: International Law and Practice. John Wiley & Sons, 2007, s. 3. ISBN 978-0-470-03319-7 (HB).

[3] Historie a základní charakteristika boje proti praní špinavých peněz v České republice. Online. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf. [cit. 2024-02-07].

papírů. Opatření zejména ukládají povinnosti vybraným subjektům, které mohou pomoci zabránit legalizaci výnosů z trestné činnosti. Mezi tyto instituce patří zejména banky, pojišťovny, realitní kanceláře nebo advokáti.[4]

Právě tématice jednotlivých povinností advokátů při výkonu advokacie pro zabránění legalizace výnosů z trestné činnosti se hodlám věnovat ve své práci. Za důležité považuji zabývat se problematikou střetu právních norem, které advokátům ukládají povinnost mlčenlivosti vůči svým klientům a povinnostmi advokátů, jež jim jsou ukládány různými opatřeními proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

V roce 1989 na summitu zemí G7 v Paříži došlo ke zřízení výboru zabývajícího se opatřeními na potírání praní špinavých peněz. Tento výbor se nazýval FATF, neboli Financial Action Task Force on Money Laundering a jeho rolí „*byla tvorba a podpora zásad boje proti praní špinavých peněz na základě sledování trendů a metod potírání praní peněz na národní i mezinárodní úrovni*“.[5]

První právní normou v České republice, která se zaměřila na boj proti praní špinavých peněz byl zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů s účinností od 1. 7. 1996. Již tento zákon obsahoval v § 1 odst. 1 definici legalizace výnosů z trestné činnosti, kdy jej označil za „*jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu s cílem vzbudit zdání, že se jedná o příjem nabytý v souladu se zákonem*“. Zákon zároveň obsahoval zmocňovací ustanovení v ustanovení § 20, kterým stanovil, že Ministerstvo financí upraví vyhláškou podrobnosti o způsobu plnění oznamovací povinnosti. To vše bylo upraveno vyhláškou Ministerstva financí č. 183/1996 Sb., o plnění oznamovací povinnosti finančními institucemi. S účinností od 1. 7. 1996 došlo ke vzniku organizační složky Ministerstva financí, u níž finanční instituce plní oznamovací povinnost. Tato organizační složka nesla název Finanční analytický útvar (dále jen „**FAÚ**“). Později za účinnosti zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který budu rozebírat v kapitole 1.1, došlo novelou tohoto zákona, konkrétně zákonem č. 368/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008

[4] Historie a základní charakteristika boje proti praní špinavých peněz v České republice. Online. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf. [cit. 2024-02-07].

[5] Tamtéž.

Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, k vytvoření nového úřadu, a to Finančního analytického úřadu (dále taktéž jen „**FAÚ**“) s celostátní působností a převzetím veškeré činnost původního Finančně analytického útvaru.[6]

1.1. Směrnice AML a její transpozice do právního řádu České republiky

Evropský parlament a Rada v souladu s bojem proti praní špinavých peněz a financování terorismu vytvořili řadu opatření, které souhrnně nazýváme Směrnice AML. Česká republika se, jakožto členský stát Evropské unie, zavázala na základě článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie v konsolidovaném znění ze dne 26. 10. 2012 (dále jen „**SFEU**“) k transpozici těchto směrnic.[7] Samotná forma a volba prostředků, kterými se směrnice transponuje, není závazná, nýbrž jde o výsledek, kterého se má dosáhnout.

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v původním znění, byl prvním právním předpisem, který implementoval AML směrnice do českého právního řádu. Zákon, který nabyl účinnosti dne 1. 9. 2008, v § 2 odst. 1) písm. g) stanovil, že advokáti jsou ve smyslu tohoto zákona povinnou osobou. V zákoně se nachází taxativní výčet situací, kdy je advokát povinnou osobou. Zákon konkrétně uvádí, že advokát je povinnou osobou v případech, kdy provádí „*úschovu peněz, cenných papírů nebo jiného majetku svého klienta, anebo jestliže klientem požadované služby mají spočívat nebo spočívají v jednání jménem klienta nebo na jeho účet při*

1) *obstarávání koupě nebo prodeje nemovitosti nebo podniku anebo jeho části,*
2) *správě peněz, cenných papírů, obchodních podílů nebo jiného majetku svého klienta, včetně jednání jménem klienta nebo na jeho účet*

[6] Finančně analytický útvar i Finančně analytický úřad shodně užívali zkratku FAÚ. Konkrétní význam zkratky je nutné odlišit dle časové působnosti.

[7] Smlouva o fungování Evropské unie v konsolidovaném znění ze dne 26. 10. 2012.

v souvislosti se zřízením účtu u úvěrové instituce nebo zahraniční úvěrové instituce anebo účtu cenných papírů a správou takového účtu,

3) *zakládání, řízení nebo provozování obchodní společnosti, podnikatelského seskupení nebo jiného obdobného útvaru, a to bez ohledu na to, zda se jedná o právnickou osobu či nikoliv, jakož i získávání a shromažďovaní peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných hodnot za účelem založení, řízení nebo ovládání takového subjektu, nebo*
4) *inkasu, platbách, převodech, vkladech nebo výběrech prováděných při bezhotovostním i hotovostním platebním styku, anebo jakémkoli jiném jednání, které směřuje k pohybu peněz nebo jej přímo vyvolá.“*

V této práci považuji za důležité vymezit termín *„jednání jménem klienta nebo na jeho účet“* uvedené v ustanovení AML zákona. Z Metodické informace České advokátní komory (dále jen „**ČAK**“) vyplývá, že za „*jednání pro klienta se rozumí jakékoliv jednání ve prospěch klienta (bez současného požadavku na jeho zastupování)“*. Touto definicí by mělo dojít k pokrytí všech souvisejících služeb uvedených pod body 1. až 5 ustanovení § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona (nikoliv však výše odměny advokáta za poskytnuté služby). Dále se uvádí, že tímto pojmem lze rozumět takové jednání, kdy advokát *„konstruuje, vytváří nebo pomáhá s vytvářením struktury transakce/jejího řešení nebo následně provádění transakce řídí nebo koordinuje její realizaci, anebo se její realizace účastní jiným způsobem“*.[8]

Městský soud v Praze se zabýval žalobou, jíž se advokát Mgr. D. H. jako žalobce domáhal zrušení rozhodnutí odvolacího kárného senátu odvolací kárné komise ČAK ze dne 16. 10. 2015, sp. zn. K 25/2015, kterým bylo zamítnuto jeho odvolání a potvrzeno kárné rozhodnutí senátu kárné komise ČAK ze dne 5. 6. 2015, sp. zn. K 10/2014, jímž bylo žalobci podle ustanovení § 32 odst. 3 písm. d) Zákona o advokacii uloženo kárné opatření – dočasný zákaz výkonu advokacie na dobu 6 měsíců a dále povinnost zaplatit ČAK náhradu nákladů kárného řízení ve výši 3.000,- Kč, kdy se dopustil toho, že při úschově peněz neuzavřel smlouvu o úschově

[8] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-21].

peněz s kupujícím i prodávajícím jakožto klienty a následně neprovedl ani jejich identifikaci dle AML zákona. Advokát Mgr. D. H. se bránil tím, že dle čl. 1 a 2 Usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku ze dne 28. června 2004, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem, ve znění usnesení představenstva ČAK č. 3/2008 Věstníku a usnesení představenstva ČAK č. 1/2012 Věstníku by měl uzavřít smlouvu o úschově peněz s klientem, a nikoliv s třetí osobou, kterým byl v této věci kupující, a že tedy nemusel provádět identifikaci dle AML zákona této třetí osoby a poučit ji o povinnostech vyplývajících z tohoto zákona. Soud se tedy zabýval otázkou výkladu definice klienta ve vztahu k výše uvedenému usnesení představenstva ČAK, a tudíž i následného výkladu pro provádění identifikace a poučení klienta o povinnostech vyplývajících z AML zákona. Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 14. 12. 2020, č. j. 5 Ad 9/2016-32 v bodě 33 a 34 uvádí, že: „*Je třeba připomenout, že ve smlouvě o úschově musí být dle citovaného usnesení ČAK (čl. 1 odst. 2) také jednoznačně identifikována osoba, které advokátovi peníze do úschovy svěřuje, a to nejen z důvodu, aby bylo pro účely úschovy zřejmé, kdo peníze do advokátní úschovy složil, ale též za účelem zabránění zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu....Žalobce tím, že neuzavřel se složitelem peněz smlouvu o úschově, neprovedl ani řádnou identifikaci klienta ve smyslu uvedeného ustanovení a porušil tak i tuto zákonnou povinnost....34. Soud neshledal důvodnou ani námitku žalobce, že ustanovení čl. 1 a čl. 2 usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku ukládá žalobci uzavírat smlouvu o úschově peněz s klientem a nikoliv s třetí osobou, kterým byl v této věci kupující. Je skutečností, že citované usnesení ČAK upravuje provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem. Soud se domnívá, že tuto úpravu nelze vykládat jinak, než že klientem se rozumí i složitel, který uzavřel s advokátem smlouvu o úschově, přestože neudělil advokátovi přímo plnou moc. Advokát se samotnou úschovní smlouvou zavazuje přijmout peníze do úschovy a s úschovou nakládat dohodnutým způsobem. Třetí osoba, která peníze do úschovy složila, tak má obdobné postavení jako klient, který zmocnil advokáta k určitému jednání. Pokud by se pojem "klient" vykládal tak úzce, jak to činí žalobce, nebylo by možné, aby osoba, která udělila plnou moc advokátovi, uzavřela s advokátem smlouvu o úschově a složila do ní předmět úschovy. Tak tomu jistě*

není.“ Toto rozhodnutí uvádím i s ohledem na skutečnost, že z AML zákona jasně nevyplývá to, kdo se považuje za klienta.[9]

Je pravdou, že v případě přijímání předmětu úschovy od třetí osoby je velmi sporné, zda se jedná o klienta ve smyslu zákona o advokacii či nikoli. Na jedné straně jej advokát nikterak nezastupuje, ale na druhé straně mu poskytuje určitý druh služby (např. úschovu peněz či listin). K této věci se také vyjádřil Nejvyšší soud ČR, který v jedné trestní věci stíhaného advokáta, který se bránil tím, že povinnost hájit zájmy poškozeného je povinností mnohem širší a komplexnější než otázka převzetí peněz do úschovy s pokynem, kdy, za jaké situace a komu je vydat. K této problematice uvedl, že uvedený vztah mezi poškozeným jako svěřitelem a obviněným jako advokátem, jenž přijal do své úschovy jako schovatel na základě smlouvy o úschově finanční prostředky, je právě takovým vztahem, z něhož zvlášť uložená povinnost hájit zájmy poškozeného vyplývá. Podle soudu tato povinnost má jak zákonný, tak i smluvní podklad. Podstatou je smluvní stránka, neboť jde o vztah mezi advokátem a jeho klientem, který sice není založen generální plnou mocí k zastupování v právní věci, jak naznačil v dovolání obviněný, ale smlouvou o úschově, jejíž podmínky stanoví zákon, který upravuje práva a povinnosti advokáta i režim advokátní úschovy.[10] Tuto situaci je dle mého názoru potřeba řešit ve dvou základních směrech. Jednak je otázkou, zda se advokát nedostává do konfliktu zájmů, když na základě plné moci poskytuje právní službu jedné ze smluvních stran, ale zároveň je soudy dovozováno, že i třetí strana, která není klientem na základě plné moci, ale určitým „specifickým“ klientem ve stejné věci a jednak jde o otázku odpovědnosti advokáta, zda je advokát odpovědný stejně jak vůči svému klientovi, kterého zastupuje na základě plné moci tak vůči tomuto „specifickému“ klientovi, a jak by to bylo např. s pojištěním advokáta v těchto souvislostech. Vyskytují se názory, že ve smlouvách o úschově advokát vystupuje vůči dalším subjektů jako nezávislá osoba, ale toto dle mého názoru není možné, jestliže advokát převzal jednu ze stran na základě plné moci, tak si neumím představit, jak by se advokát zachoval v případě sporu ze smlouvy o úschově, ale i ve sporu z kupní smlouvy, kde například zastupoval pouze jednu ze stran a v souvislosti s touto kupní smlouvou uzavřel smlouvu o úschově i se třetí stranou (tím „specifickým klientem“). Podle mého názoru by v žádném z těch sporů nemohl

[9] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2020, č. j. 5 Ad 9/2016-32.
[10] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.4.2016, čj. 8 Tdo 267/2016-29.

poskytovat již ani jednomu z klientů právní službu a musel by její poskytnutí odmítnout.

V průběhu let došlo pouze k drobným změnám v zákoně, kdy se často jednalo jen o terminologickou změnu. K výraznější změně ve vztahu k právní úpravě advokátů jako povinných osob došlo až na základě zákona č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů. V zákoně č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v platném znění (dále jen „**AML zákon**“) došlo k úpravě definice povinné osoby, kdy je místo slova „*advokát*“ uvedeno „*osoba oprávněná k výkonu advokacie podle zákona o advokacii*“. V rámci této novely došlo k vložení nového bodu do ustanovení § 2 odst. 1) písm. g) AML zákona „*zakládání nebo správě svěřenského fondu nebo jemu svou strukturou nebo funkcemi podobného zařízení řídícího se právem jiného státu (dále jen „svěřenský fond“), jakož i získávání a shromažďovaní peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných hodnot pro svěřenský fond nebo za účelem jeho založení nebo správy, nebo*“ a posunutí původního bodu 4 na bod 5. S přidáním tohoto bodu však advokátům nevznikla nová povinnost, osoby oprávněné k výkonu advokacie (dále jen „**Advokáti**“) byli osobami povinnými i ve vztahu ke svěřenským fondům, avšak tato povinnost jim vyplývala z ustanovení § 2 odst. 1) písm. h. AML zákona.

Advokáti jsou dle ustanovení § 7 odst. 1 AML zákona povinni provést identifikaci klienta v případech:

- kdy je zřejmé, že hodnota obchodu překročí částku 1.000 EUR;
- v případech, že se jedná o podezřelé obchody;
- při vzniku obchodního vztahu;
- nákupu nebo přijetí kulturních památek, předmětů kulturní hodnoty, použitého zboží nebo zboží bez dokladu o jeho nabytí ke zprostředkování jejich prodeje, anebo přijímání věcí do zástavy; nebo
- výplatu zůstatku zrušeného vkladu z vkladní knížky na doručitele.

Pod pojmem obchod je nutné vnímat sledovanou činnost, na jejíž realizaci se advokát u klienta podílí, anebo k níž přispívá. Hodnotou obchodu je zde myšlen celý obchodní vztah nebo činnost klienta v souvislosti se službou, která je mu poskytována advokátem. Výši hodnoty takového obchodu (zda tedy daný jednorázový obchod mimo obchodní vztah překročí 1 000 EUR) určuje *„hodnota předmětu plnění“* (nikoliv výše odměny advokáta za poskytnuté služby).[11] Dle mého názoru je velmi zvláštní stanovení hodnoty dle ustanovení § 7 odst. 1 AML zákona, kdy tato hodnota je natolik nízká, že věřím, že při většině jednání dle ustanovení § 2 odst. 1) písm. g) AML zákona hodnota obchodu tuto hranici překročí. Pokud měl zákonodárce v úmyslu, aby advokát prováděl kontrolu a identifikaci u každého klienta, měl dle mého názoru stanovit, že tuto identifikaci provede při každém obchodě, pokud však toto jeho záměr nebyl, tak měl zvolit vyšší částku tak, aby nemusela být identifikace prováděna téměř pokaždé. Advokáti v rámci své činnosti pro klienty často poskytují komplexní služby, které mnohdy zahrnují i obstarávání či zprostředkování jiných služeb, které by se měly do hodnoty celkového obchodu také započítat, a to ať už se jedná např. o zprostředkování svých služeb ve spojení se službami notáře nebo exekutora. Překročit tedy onu hranici 1.000 EUR není nikterak složité i při provádění běžných operacích pro klienta uvedených v ustanovení § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona, které nejsou ničím výjimečným.

Domnívám se, že je tato částka opravdu natolik zanedbatelná, že svým charakterem může nepřiměřeným způsobem narušovat soukromí osob v rámci běžného života. Částka je v současné době natolik nízká, že za předpokladu, že by povinnou osobou dle AML zákona byli např. prodejci elektroniky, tak by při téměř každém nákupu počítače musel nakupující strpět identifikaci své osoby. Zákonodárci tímto dle mého nikoliv toliko omezují soukromí osob, ale zároveň se domnívám, že minimálně částečně omezují lidem také právo na právní pomoc. Věřím, že velké množství advokátů v případech, kdy by se horní hranice částek, které by měly svým potenciálním klientům vyúčtovat za jejich právní služby nebo celková hodnota obchodu, budou sahat k hranici 1.000 EUR, velmi si rozmyslí, zda jim veškerá byrokracie související s identifikací a kontrolou klienta, bude stát za to,

[11] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-21].

aby takového klienta přijali. Je nutné si uvědomit, že advokáti jsou podnikatelé, tedy zpravidla svoji činnost provozují za účelem dosažení zisku. Nelze jim tedy mít za zlé, že některé případy z důvodu nadměrné administrativní zátěže, odmítnou.

Zákon taktéž upravuje proces identifikace klienta, charakteristiku podezřelého obchodu a proces kontroly klienta. Tyto části budu ve své práci rozebírat v dalších kapitolách.

V hlavě V AML zákona se nachází zvláštní ustanovení o některých povinných osobách ve vztahu k tomuto zákonu. Speciální ustanovení, vyjma advokátů, které rozeberu níže, mají i úvěrové a finanční instituce, zahraniční poskytovatelé platebních služeb, auditoři, soudní exekutoři, daňoví poradci a notáři. Ustanovení týkající se advokátů je společně s notáři uvedeno v § 27 AML zákona. Zásadním je pro advokáty ustanovení § 27 odst. 1 AML zákona, které upravuje, kdy se u advokátů nepoužije ustanovení týkající se kontroly klienta, postupu při zjištění nesrovnalostí, oznámení podezřelého obchodu a informační povinnost vůči FAÚ. V případě advokáta se výše uvedená ustanovení neuplatní v případech, kdy „*půjde o informace o klientovi, které získal od klienta nebo jakýmkoliv jiným způsobem během nebo v souvislosti s*

a) poskytováním právních porad nebo následným ověřováním právního postavení klienta,
b) obhajobou klienta v trestním řízení,
c) zastupováním klienta v řízení před soudy, nebo
d) poskytováním jakýchkoliv právních porad týkajících se řízení uvedených v písm. b) a c), a to bez ohledu na to, zda tato řízení již byla zahájena či nikoliv nebo zda již byla ukončena.“

Pokud by žádný právní předpis neupravoval tuto situaci, domnívám se, že ve většině řízeních týkajících se např. hospodářské kriminality, by nebylo možné zajistit ze strany advokátů pro klienty řádnou právní ochranu, jelikož by z jejich strany nemohla být advokátům poskytnuta naprostá důvěra v jimi sdělovaných informacích.

Ustanovení § 27 dále upravuje v odst. 3 AML zákona, že advokát oznámení podle ustanovení § 18 AML zákona učiní České advokátní komoře a že ta je povinna oznámení přezkoumat, zda není v rozporu s ustanovením § 27

odst. 1, § 2 odst. 1 písm. g) anebo ustanovením § 18 odst. 1 AML zákona a zda obsahuje veškeré náležitosti uvedené v zákoně. Odst. 4 téhož ustanovení dále specifikuje, že FAÚ si předložení údajů, dokladů nebo poskytnutí informací dle ustanovení § 24 odst. 1 AML zákona vyžádá od advokáta prostřednictvím ČAK.

Advokát je zároveň oprávněn „*poskytovat právní pomoc a finančně ekonomické rady ve věcech daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, jakož i ve věcech, které s daněmi přímo souvisejí*“ dle ustanovení § 2 zákona č. 523/1992 Sb., České národní rady o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky. Ustanovení § 2 odst. 1 písm. e) AML zákona mimo jiné uvádí, že za povinnou osobu se považuje i „*jiná osoba při poskytování právní pomoci nebo finančně ekonomických rad ve věcech daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, jakož i ve věcech, které s nimi přímo souvisejí, k tomu oprávněná podle jiného právního předpisu*“. To znamená, že za jinou osobu lze tedy považovat i advokáty při poskytování služeb uvedených v tomto ustanovení. Dle výkladu tohoto ustanovení lze dospět k závěru, že všude tam, kde advokát pomáhá klientovi s řešením ekonomické stránky věci, jde o režim daňového poradenství.[12]

1.2. AML a Zákon o advokacii

V této kapitole bych nejdříve rád rozebral, jak se postupně měnil zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii (dále jen jako „**zákon o advokacii**“) ve světle přijetí a následných novelizací zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a ve druhé části bych pak podrobněji rozebral jednotlivá ustanovení, ve kterých se zákon o advokacii odkazuje na AML zákon, s výjimkou povinnosti mlčenlivosti dle § 21 odst. 6 zákona o advokacii, které se věnuji samostatně v kapitole č. 2.3 této diplomové práce.

[12] VRÁBLIKOVÁ, Mgr. Petra. Velká novela AML zákona a zákona o advokacii – několik úvodních upozornění. Online. 2021. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/02/25/velka-novela-aml-zakona-a-zakona-o-advokacii-nekolik-uvodnich-upozorneni/. [cit. 2024-03-03].

Jako součást transpozice Směrnice AML do českého právního řádu, na základě které vznikl AML zákon, došlo také k několika změnám v zákoně o advokacii.

První změna, která se do zákona o advokacii promítla, byla pouze nepatrná, spíše formální, kdy se změnil odkaz, na který zákon o advokacii odkazoval, tak aby nyní odkazoval na zákon, který Směrnici AML transponoval. Tato změna byla provedena zákonem č. 254/2008 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a tato změna spočívala v tom, že v § 21 odst. 6 větě druhé zákona o advokacii, ve znění zákona č. 210/1999 Sb. a zákona č. 79/2006 Sb., se slova „*zvláštního zákona o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti)*“ nahradila slovy „*zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*“.

K další změně v zákoně o advokacii, která se týkala AML, potom došlo zákonem č. 219/2009 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zde se změny týkaly § 46 odst. 4 a 5, kde byl nahrazen odkaz na zvláštní právní předpisy o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti přímo na samotný zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

K poslední změně v zákoně o advokacii pak došlo v rámci rozsáhlé novely zákona AML zákonem č. 527/2020 Sb., kdy východiskem pro tuto novelu byla transpozice směrnice EP a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se měnila směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, tedy AML směrnice, který se týká především systému opatření, které sice nemění, ale výrazně je prohlubuje. Do zákona o advokacii zasahuje v § 32 a § 35ea, který je do zákona nově vložen a tvoří hlavu pátou druhé části zákona, která se nazývá *„Zvláštní ustanovení o odpovědnosti za přestupek podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a řízení o něm“.* V praxi to znamená, že porušení povinností podle AML zákona již pro advokáty neznamená kárné provinění, ale přestupek podle § 35ea zákona o advokacii, *„se sankcemi, které obsahuje zákon o AML a které jsou již na první pohled podstatně citelnější než*

kárná opatření"[13] Až na výjimky je však i nadále toto řízení procesně podřízeno pravidlům kárného řízení, tedy zákonu o advokacii, advokátnímu kárnému řádu a trestnímu řádu. V § 32 se potom jednalo opět o změnu formální, kdy je zde nově uveden přímo odkaz na zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Ustanovení § 32 odst. 2 zákona o advokacii říká, že porušování povinností advokáta, které má uložené podle zákona o AML, se nepovažuje za kárné provinění. Tato výjimka byla zavedena výše uvedeným zákonem č. 527/2020 Sb., který mimo jiné obsahuje toto přechodné ustanovení, které řeší problematiku již započatých kárných řízeních: *„Řízení pravomocně neukončené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle zákona č. 85/1996 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, a zákona č. 253/2008 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona."* Dle tohoto přechodného ustanovení se tedy kárné řízení, které bylo zahájeno přede dnem účinnosti zákona č. 527/2020 Sb., tedy před 1. lednem 2021, dokončí podle stávajících předpisů, tedy jako řízení kárné. Řízení o porušení povinností, které je považováno za přestupek dle zákona AML, které bude zahájené po 1. lednu 2021, bude projednáváno již jako přestupek, a to bez ohledu na to, zda k jednání došlo před 1. lednem 2021. Česká advokátní komora tak od účinnosti tohoto zákona nebude o porušení povinností dle AML zákona rozhodovat podle kárného řádu, ale podle zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, tak jak je stanoveno v § 52 odst. 1 písm. d) a v § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona. Změna tedy spočívá v tom, že se nebude jednat o kárné provinění ale o přestupek, za který tedy nebude ukládáno kárné opatření ale správní trest, avšak nadále se bude jednat o porušení povinností advokáta, které bude stíhat Česká advokátní komora. *„Porušení souvisejících povinností, které do skutkových podstat přestupků zahrnuty nejsou, nadále, při naplnění podmínek definice, jsou kárným proviněními."*[14]

Jedna z posledních situací, kterou Kárná komise ČAK řešila ještě jako kárné provinění advokáta, byl případ, kdy advokát ve čtyřech různých případech při provádění úschov, kdy advokát byl v postavení schovatele, neprovedl identifikaci

[13] VRÁBLIKOVÁ, Mgr. Petra. Velká novela AML zákona a zákona o advokacii – několik úvodních upozornění. Online. 2021. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/02/25/velka-novela-aml-zakona-a-zakona-o-advokacii-nekolik-uvodnich-upozorneni/. [cit. 2024-03-03].

[14] KOVÁŘOVÁ, D. a kol. Zákon o advokacii: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-03-03]. ASPI_ID KO85_1996CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

a kontrolu svých klientů. Dle rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 9. 7. 2020, sp. zn. K 175/2020 se advokát dále dopustil toho, že při provádění těchto úschov neprovedl úschovy na speciálních účtech a využil k tomu své běžné účty a také tyto úschovy neodeslal do Elektronické knihy úschov. Kárná komise rozhodla, že advokát se tímto dopustil kárného provinění, za které mu byla uložena pokuta ve výši 73.000,- Kč a dočasný zákaz výkonu činnosti podle ustanovení § 56a Zákona o advokacii na dobu šesti měsíců. Dle odůvodnění rozhodnutí se advokát měl spokojit s ústním tvrzením klientů, že se jedná o jejich finanční prostředky a dále nezkoumat jejich původ. Kárný senát také uvedl, že nemohl přehlédnout skutečnost, že i v době projednání kárné žaloby advokát správně nevnímal, jaký je rozsah jeho povinností dle AML zákona.[15] Rozhodnutí kárné komise co do výše pokuty je dle mého správné a výše odpovídá závažnosti provinění, kdy se jednalo v souhrnu o částku převyšující 29.200.000,- Kč za všechny čtyři případy výše uvedených úschov. Nemohu však souhlasit s výrokem týkajícím se dočasného zákazu výkonu činnosti, který mi přijde nepřiměřený, avšak se jednalo o nejkratší možnou dobu trvání zákazu, kterou kárná komise musí v těchto případech udělit. Dle mého názoru jsou však tato ustanovení nepřiměřeně přísná a v některých případech až likvidační, kdy je potřeba vzít v potaz, že advokát může mít v dané chvíli nasmlouvaných, případně ustanovených, několik zastupování klientů, kdy jim např. mohou vzniknout i vysoké škody tím, že přijdou o právní zastupování a např. nebudou mít dostatek času, aby si sehnali nového advokáta, který by v případě komplexnějších sporů měl dostatek času na nastudování případu. Toto opatření však nesouvisí s tématem diplomové práce, a proto návrh případné změny tohoto ustanovení nebudu reflektovat v kapitole 4. Návrhy de lege ferenda.

Ustanovení § 46 zákona o advokacii potom stanovuje, že kontrolním orgánem České advokátní komory je kontrolní rada, která má 70 členů. Dle odst. 4 tohoto ustanovení má kontrolní rada pravomoc dohlížet na dodržování zákona AML, a to v případě, že povinnosti dle zákona AML souvisí s výkonem advokacie nebo s činností Komory. Advokáti a další osoby uvedené v tomto ustanovení jsou pak povinny předložit členům kontrolní rady veškeré písemnosti a další dokumenty vzniklé v souvislosti s poskytováním právních služeb, které členové rady budou požadovat, a pokud by toto nebylo možné, pak členům kontrolní rady musí umožnit přístup k těmto dokumentům a písemnostem. Tato

[15] Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 9. 7. 2020, sp. zn. K 175/2020.

povinnost se dále vztahuje i na další orgány České advokátní komory a na její zaměstnance, pokud jde o dokumenty, které vznikly v souvislosti s jejich činností. Odst. 5 tohoto ustanovení potom říká, že *„Kontrolní rada plní úkoly Komory stanovené zákonem o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a daňovým řádem“*, kdy v podrobnostech o postupu plnění těchto úkolů odkazuje na stavovský předpis, kterým je usnesení představenstva ČAK ze dne 11. září 2008, č. 2/2008 Věstníku, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

2. Povinnosti advokátů vůči klientovi při analýze rizik a identifikaci klienta

2.1. Identifikace a kontrola klienta

Základní povinností advokáta podle AML zákona je provedení identifikace a případně následné kontroly klienta. V této části mé diplomové práce se budu věnovat všem těmto povinnostem a v následující podkapitole se budu věnovat samotnému hodnocení rizik, které advokát musí provést při kontrole klienta.

Advokát musí provést identifikaci již před zahájením poskytování právních služeb, resp. před uzavřením smluvního vztahu s klientem, jehož předmětem takové služby budou. Jak jsem již popsal v kapitole 1.1., advokát je povinen provést identifikaci v případě, kdy je zřejmé že hodnota obchodu překročí 1.000 EUR, nebo bez ohledu na výše uvedený limit v případech, kdy jde o podezřelý obchod, o vznik obchodního vztahu, nákupu nebo přijetí kulturních památek, předmětů kulturní hodnoty, použitého zboží nebo zboží bez dokladu o jeho nabytí ke zprostředkování jejich prodeje anebo přijímání věcí do zástavy a také v případě, kdy jde o výplatu zůstatku zrušeného vkladu z vkladní knížky na doručitele.

Jak jsem již dříve uvedl, obchodem se rozumí sledovaná činnost, na jejíž realizaci se advokát podílí, případně k činnost, k níž něčemu přispívá, ať už se jedná jen o dílčí činnost, která souvisí s předmětem plnění, jenž přesahuje výše uvedenou částku.

2.1.1. Identifikace klienta

Identifikací klienta se má zabránit situacím, kdy by advokát poskytoval své služby anonymním osobám nebo osobám s falešnou identitou, zejména těm, které by mohly zneužít jeho služby k praní peněz nebo k financování terorismu. Tímto se advokát má snažit předejít zneužití jeho služeb a statutu advokáta. Identifikace je důležitá především proto, aby bylo možné sledovat pohyb majetku spojený s těmito transakcemi. Obsahem této identifikace je zajištění, zaznamenání a ověření skutečné identity klienta nebo osoby, která za něho jedná, dále také ověření, zda

tato osoba není politicky exponovanou osobou (dále také „**PEP**“)[16] a v neposlední řadě také zda klient jedná za sebe nebo za jinou osobu.[17]

Primárním úkolem advokáta, před zahájením poskytování jeho právních služeb ve sledovaných činnostech, je zajištění identifikace klienta, které je konkrétně specifikováno v ustanovení § 5 odst. 1 AML zákona, jak jsem již popisoval výše. Zákon taxativně uvádí údaje, které je nutné opatřit pro jednotlivé subjekty.

Pro identifikaci fyzické osoby je dle AML zákona nutné zjistit „*všechna jména a příjmení, rodné číslo a nebylo-li přiděleno, datum narození a pohlaví, dále místo narození, trvalý nebo jiný pobyt a státní občanství, dále místo narození, trvalý nebo jiný pobyt a státní občanství; jde-li o podnikající fyzickou osobu, též její obchodní firma, odlišující dodatek nebo další označení, sídlo a identifikační číslo osoby*.“

Získání většiny údajů k provedení identifikace je pochopitelné a věřím, že většina klientů s jejich poskytnutím advokátům mít problém nejspíše nebude. Jediným v současné době problematickým údajem se může jevit pohlaví a rodné číslo. Dle současné legislativy je pohlaví a rodné číslo náležitostí občanského průkazu dle § 5 odst. 1 písm. a) bod 2 a 8 zákona č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech, to by se však mohlo do budoucna změnit. V současné době se vedou diskuze ohledně genderové problematiky a zaznívají názory, že by se mělo přestat uvádět pohlaví a rodné číslo[18] na veřejných listinách, vzhledem k tomu, jak je v současné společnosti údaj o pohlaví vnímán jako citlivý, a hlavně také velmi komplexní.

Pro advokáty by tedy mohlo být do budoucna těžké vyplnit u fyzické osoby tyto údaje, pokud by se již tento údaj na listině neudával a klient by takový údaj odmítl poskytnout. Bylo by tedy následně na zvážení advokáta, zda by toto chování pro něj představovalo určité riziko při následné kontrole klienta. Zároveň se

[16] Zkratka vychází z anglického označení „Politically exposed person“.

[17] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

[18] Minimálně v současném formátu, kdy dle § 13 odst. 3 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel je druhé dvojčíslí u žen zvýšeno o 50.

domnívám, že uvádění rodného čísla i pohlaví je nadbytečné pro provádění následné kontroly.

U právnické osoby je identifikace jednoduší, jelikož zákon požaduje toliko „*obchodní firmu nebo název vč. odlišujícího dodatku nebo dalšího označení, následně sídlo a identifikační číslo právnické osoby nebo obdobné číslo přidělované v zahraničí“* dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) bod 1 AML zákona. Následně však je dle bodu 2 a 3 téhož ustanovení stejně tak nutné specifikovat údaje potřebné ke zjištění a ověření totožnosti fyzické osoby, která je členem jejího statutárního orgánu a „*základní identifikační údaje právnické osoby, která je členem jejího statutárního orgánu, a údaje ke zjištění a ověření totožnosti fyzické osoby, která je členem statutárního orgánu této právnické osoby nebo kterou tato právnická osoba zmocnila, aby ji ve statuárním orgánu zastupovala*.“

U svěřenských fondů se zjišťuje jeho označení a identifikační údaje jeho svěřenského správce v rozsahu, jaký je uveden u fyzických osob a právnických osob.

Zákon navíc umožňuje povinným osobám dle ustanovení § 5 odst. 2 AML zákona získávat i další informace, které jsou důležité pro následné hodnocení rizik. Zákon uvádí některé údaje, které je možné získávat, avšak tento výčet není taxativní, povinná osoba tedy může dle svého uvážení získávat i informace jiné, než které jsou uvedené v ustanovení § 5 AML zákona. Těmito údaji může být jakýkoliv údaj, který by vedl ke správnému provedení hodnocení rizik, kdy se může jednat např. o telefonní číslo, údaje o zaměstnání nebo zaměstnavateli, případě třeba rodinný stav, byť tento údaj by opět mohl být považován za citlivý a klient by ho mohl odmítnout sdělit.

ČAK pro advokáty vydala metodickou informaci k povinnostem advokátů, které vyplývají z AML zákona, jehož součástí jsou vzorové formuláře k provedení identifikace osob nebo svěřenského fondu. Povinností advokáta je po vypracování formuláře s identifikačními údaji zajistit podpis kontrolované osoby na tomto formuláři, kterým potvrdí pravdivost informací uvedených v tomto formuláři.

V případě, kdy se jedná o PEP, je nutné provést zesílenou identifikaci a kontrolu klienta dle ustanovení § 9a odst. 3 AML zákona. Pro potřeby advokátů vydal FAÚ vnitrostátní seznam funkčních PEP, jakožto přílohu č. 1 Metodického

pokynu č. 7 Finančního analytického úřadu ze dne 4. 12. 2023 určeného povinným osobám podle ustanovení § 2 zákona č. 253/2008 Sb.[19], ze kterého lze jednoduše určit, zda se jedná o PEP či nikoliv. Za PEP se však nepovažují pouze osoby uvedené v daném seznamu, nýbrž i zahraniční PEP a také odvozené osoby od PEP. Za odvozené osoby od PEP se považují osoby blízké těmto osobám, osoby s blízkým obchodním vztahem k PEP anebo také fyzická osoba, která je skutečným majitelem právnické osoby nebo svěřenského fondu, o kterých je povinné osobě známo, že byla vytvořena ve prospěch vnitrostátní nebo zahraniční PEP. U těchto osob je tedy advokát povinen provést důkladnější identifikaci s cílem zajistit správné provedení následné kontroly klienta.

Při provádění první identifikace je nutné ztotožnit osobu dle ustanovení § 8 odst. 1 AML zákona za její fyzické přítomnosti, to však s novelou č. 49/2020 Sb. lze nahradit prováděním elektronické identifikace za předpokladu, že fyzická osoba, případně fyzická osoba vystupující za právnickou osobu vlastní prostředky k provedení této identifikace. Elektronické prostředky lze využívat i v rizikových situacích a lze říct, že v některých ohledech je provedení této identifikace bezpečnější než provedení identifikace za fyzické přítomnosti.[20] Z mého pohledu je tento názor správný a vnímám tuto novelu jako povedenou, kdy při již tak velké administrativní zátěži, která je na povinné osoby uvalena, dovolí provést povinným osobám identifikaci skrze prostředky elektronické komunikace. Ohledně bezpečnosti provádění elektronické identifikace klienta zastávám názor, že fyzické ztotožnění je stejně bezpečné jako ztotožnění skrze prostředky elektronické komunikace ve spojení s dálkovou identifikací za pomoci prostředků splňujících nařízení eIDAS.

K provádění identifikace skrze prostředky elektronické komunikace lze využít služeb aplikace Ověřovací portál, který je jednou ze služeb portálu Identity občana. Služba Ověřovací portál byla vytvořena na základě ustanovení § 12a zákona č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů. Díky této službě lze na dálku provést kontrolu kombinace platnosti údajů fyzické

[19] FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. Metodický pokyn č. 7 Finančního analytického úřadu ze dne 4. 12. 2023 určeného povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb, č. j. FAU-193303/2023/03.

[20] KABEŠ, Viktor. § 8a [Využití prostředku pro elektronickou identifikaci v rámci identifikace]. In: HLAVINOVÁ, Markéta, PILÍKOVÁ, Jaroslava, KABEŠ, Viktor. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 82, marg. č. 3.

osoby s údaji osoby uvedenými v registru obyvatel, nebo v jiných obdobných registrech.[21] Na základě této služby může advokát provést řádnou identifikaci osoby a zkontrolovat platnost těchto údajů v centrálních registrech. Pokud ověření na základě zadaných údajů proběhne úspěšně, pak aplikace vygeneruje identifikátor nalezené osoby, který si advokát může následně zkopírovat a uložit k provedené identifikaci.

Advokát v rámci identifikace musí však provést i základní kontrolu klienta podle ustanovení § 8 odst. 8 AML zákona, kdy má za úkol zjistit, zda se osoba nenachází na sankčním seznamu, a to buď mezinárodním nebo na vnitrostátním sankčním seznamu. Pokud advokát zjistí, že se osoba nachází na sankčním seznamu je povinen oznámit, že se jedná o podezřelý obchod ve smyslu ustanovení § 6 odst. 2 AML zákona. Ten, koho se toto zjištění týká, může být o takové situaci informován a má možnost domáhat se zrušení této sankce u soudu.[22] Vyjma sankcí vůči konkrétním osobám, existují i seznamy vysoce rizikových třetích zemí, které rozeberu v rámci podkapitoly Hodnocení rizik.

Zákon také v neposlední řadě opravňuje advokáty k pořizování kopií nebo výpisů předložených dokladů klienta k plnění svých povinností dle AML zákona. Toto oprávnění vyplývá z ustanovení § 8 odst. 11 třetí věty *„Povinná osoba může pro účely tohoto zákona pořizovat kopie nebo výpisy z předložených dokladů a zpracovávat takto získané informace k naplnění účelu tohoto zákona, a to bez souhlasu klienta“*. Advokáti jsou zároveň omezeni třemi limity, které musí v případě pořizování kopii nebo výpisů z předložených dokladů dodržovat, a to:

a) obecná pravidla ochrany osobních údajů,
b) obecná pravidla ochrany průkazů totožnosti,
c) omezení rozsahu kopírovaných částí průkazu totožnosti.[23]

Věřím, že většina advokátů má své dokumenty dostatečně zajištěné, že by žádný z těchto limitů neměl být omezující k provádění kopií těchto dokladů.

[21] DIGITÁLNÍ A INFORMAČNÍ AGENTURA. Ověřovací portál. Online. Identita občana. Dostupné z: https://info.identitaobcana.cz/OverovaciPortal/. [cit. 2024-03-03].

[22] FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. Metodický pokyn č. 1 Finančního analytického úřadu ze dne 23. 4. 2021 určeného povinným osobám a dalším dotřeným subjektům k provádění mezinárodních sankcí zejména v souvislosti s financováním terorismu, č. j. FAU-36089/2021/03.

[23] FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. Metodický pokyn č. 8 Finančního analytického úřadu ze dne 17. srpna 2023 určený povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb. Kopírování průkazů totožnosti pro účely AML zákona, č. j. FAU-85651/2023/03.

Advokáti však nejsou povinni kopírovat tyto údaje ve všech případech a obecně platí, že čím je případ rizikovější, tím přísnější AML opatření jsou přijímána a tím spíše by tedy povinná osoba měla zvolit způsob kopírování průkazů totožnosti.[24] Pokud se tedy jedná o běžné operace, které nevykazují žádné neobvyklé znaky a advokát není povinen u této osoby provést zesílenou identifikaci klienta, není nutné, aby opatřoval kopie těchto dokumentů.

AML zákon dále upravuje zesílenou identifikaci a kontrolu klienta v ustanovení § 9a AML zákona, zprostředkovanou identifikaci v ustanovení § 10 AML zákona, převzetí identifikace a využití dalších způsobů dálkové identifikace v ustanovení § 11 AML zákona, k čemuž se dále vážou společná ustanovení k identifikaci podle ustanovení § 10 a 11 AML zákona upravené v ustanovení § 12 AML zákona a v neposlední řadě ustanovení § 13 a § 13a AML zákona, které stanovují podmínky pro provedení zjednodušené identifikace nebo výjimky z provedení identifikace.

Pokud advokát na základě hodnocení rizik dospěje k závěru, že obchod nebo obchodní vztah představuje zvýšené riziko legalizace výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu provede advokát zesílenou identifikaci a zesílenou kontrolu klienta na základě ustanovení § 9a AML zákona. Důvodům pro provedení zesílené identifikace se věnuje podkapitola této diplomové práce s názvem Hodnocení rizik. Advokát musí při provádění zesílené identifikaci klienta zajistit další informace, které prokazují pravdivost uvedených údajů poskytnutých klientem advokátovi a také provádět kontrolu těchto údajů z více důvěryhodných zdrojů.

Naopak zjednodušenou identifikaci může advokát provést v případech, kdy řádně odůvodněná rizikovost klienta ve vztahu a k povaze obchodu a obchodního vztahu vykazuje nízké riziko zneužití pro legalizaci výnosů z trestné činnost nebo financování terorismu dle ustanovení § 13 AML zákona. Při provádění zjednodušené identifikace a kontroly klienta se uvedenou důvody pro provedení těchto povinností tímto způsobem a dále se uvedou údaje k ověření totožnosti.

[24] FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. Metodický pokyn č. 8 Finančního analytického úřadu ze dne 17. srpna 2023 určený povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb. Kopírování průkazů totožnosti pro účely AML zákona, č. j. FAU-85651/2023/03.

Pokud není ze strany advokáta možné provést identifikaci fyzicky nebo skrze prostředky elektronické komunikace může advokát zažádat klienta o zprostředkování identifikace skrze notáře nebo kontaktní místo veřejné správy dle ustanovení § 10 odst. 1 AML zákona. Provádění zprostředkované identifikace však může být jedním z kritérií, které by advokát měl zvážit v rámci kontroly klienta.

2.1.2. Kontrola klienta

Druhou, nikoliv však méně důležitou, povinností advokáta je provedení kontroly klienta. Kontrola klienta je upravena zejména v ustanovení § 9, avšak tato povinnost se odráží i v dalších ustanoveních AML zákona. Advokát provádí kontrolu v případech vždy před uskutečněním obchodu mimo obchodní vztah při naplnění podmínek podle ustanovení § 7 odst. 1 AML zákona:

1) nejpozději v době kdy je zřejmé, že dosáhne hodnoty 15.000 EUR nebo vyšší,
2) s politicky exponovanou osobou,
3) s osobou usazenou ve třetí zemi, kterou na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo jiného důvodu je třeba považovat za vysoce rizikovou (dále jen „vysoce riziková třetí země“),
4) s osobou identifikovanou postupem podle § 11 odst. 7 AML zákona, nebo
5) při převodu peněžních prostředků v hodnotě 1.000 EUR nebo vyšší.

Dále také v situacích, kdy se jedná o podezřelý obchod nebo vznik obchodního vztahu a také po dobu trvání samotného obchodního vztahu.

Advokát provede kontrolu klienta tím, že získá a provede analýzu informací o obchodu nebo obchodním vztahu, tato zásada se označuje jako *„poznej svého klienta“*. Získání informací a následná analýza má zajistit podmínky pro vyhodnocení identifikátorů klienta, které pomohou povinné osobě zhodnotit povahu obchodu nebo obchodního vztahu a vyhodnocení případných rizik. Aby advokát mohl určit míru rizikovosti profilu klienta potřebuje mít k dispozici informace o povolání nebo povaze podnikání klienta, tak aby nastavil očekávanou

finanční úroveň příjmů nebo transakcí.[25] Advokát musí mít nastaveny své systémy tak, aby dokázal v případě potřeby včas odhalit jakýkoliv nesoulad mezi obchodními kroky klienta a jeho profilem.[26]

Vyjma získání informací o povaze obchodu nebo obchodního vztahu a povaze podnikání klienta musí advokát zároveň zajistit dostatek informací o totožnosti skutečného majitele a přijetí opatření k ověření jeho totožnosti z důvěryhodných zdrojů. Pokud by klient podléhal povinnosti zápisu do evidence skutečných majitelů nebo do obdobného registru, advokát provede ověření zapsané skutečnosti v tomto registru se stavem uvedeným klientem. Dále je advokát povinen ověřit, zda osoba není politicky exponovanou osobou, nebo osobou vůči níž se uplatňují sankce.

U právnických osob a svěřenských fondů je povinností advokáta provést zjištění vlastnické a řídící struktury klienta. Po zjištění kompletní vlastnické a řídící struktury klienta má advokát povinnost provést ověření i těchto osob.

Kontrola klienta je prováděna zpravidla individuálně, kdy je nutné ji pro každý jednotlivý obchod nebo obchodní vztah upravit tak, aby nejlépe zhodnotila konkrétní rizikovost. Kontrola by měla odpovídat službám, které klient po advokátovi požaduje. Pokud tedy je předmětem obchodní vztah, měla by kontrola být prováděna kontinuálně, a to po dobu trvání obchodního vztahu.

K rizikovým faktorům, které budou probírány v následující kapitole, musí advokát při kontrole přihlédnout a jejich výsledek by měl ovlivnit případné další provedení jiných dokumentů nebo informací, tak aby mohl v případě podezřelého obchodu podniknout potřebné kroky.

Advokát by měl v průběhu obchodního vztahu provádět sledování obchodů prováděných klientem v průběhu tohoto vztahu. Advokát má povinnost provedení přezkoumání zdrojů peněžních prostředků nebo jiného majetku, kterých se obchod nebo obchodní vztah týká.

[25] HLAVINOVÁ, Markéta. § 9 [Kontrola klienta]. In: HLAVINOVÁ, Markéta, PILÍKOVÁ, Jaroslava, KABEŠ, Viktor. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 95, marg. č. 9.

[26] KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. 2.3.4.2 [Kontrola klienta]. In: KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. Subjekty finančního trhu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 173, marg. č. 191.

Po získání všech dokumentů a jiných podkladů provede advokát analýzu těchto dat a vyhodnotí rizikovost daného obchodu nebo obchodního vztahu. Rozsah prováděné kontroly klienta by neměl být na úkor její kvality. Kvalita provedení kontroly se projevuje v praxi zejména v provedení navazujících opatřeních, které vede buď k případnému oznámení podezřelého obchodu nebo neoznámení. Všechna zjištění je advokát povinen uvést a promítnout v záznamu o provedení kontroly klienta.

2.2. Hodnocení rizik

Hodnocení rizik slouží k analýze informací a dokumentů získaných při provádění identifikace a kontroly klienta, a to v rozsahu potřebném k posouzení charakteru klienta a obchodu. Hodnocení rizika zahrnuje kategorizaci typů klientů s ohledem na rizikové faktory, produktů a s nimi souvisejících služeb, které mohou být zneužity a příkladné znaky podezřelosti, které mohly u jednotlivých typů klientů svědčit o podezřelém chování, podezřelých transakčních vzorců.

Prvním důležitým hodnocením rizik je provedení zkoumání samotné osoby klienta. Pro advokáta je nejméně rizikovým klientem osoba, kterou advokát již zná, a to buď osobně nebo z předchozí obchodní činnosti. Také lze za nízké riziko považovat klienta, kterým je společnost, jejíž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, který podléhá požadavkům na zveřejnění informací rovnocenným s požadavky zákony Evropské unie. To samé platí i o klientech, kteří byli advokátovi předány např. jinými advokáty nebo jinými důvěryhodnými partnery advokáta.[27]

Za klienta s běžným rizikem se zpravidla považuje nový klient nebo ten, kterého advokát dostal bez předchozího ujištění o důvěryhodnosti. Tento případ dle mého názoru ve spojení s klientem s nízkým rizikem bude asi nejčastější.[28]

[27] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

[28] Tamtéž.

Za vyšší riziko se považuje klient, který je usazený v zemi, které dle mezinárodních institucí nebo Evropské unie nemají účinná opatření pro boj s praním špinavých peněz a financování terorismu, nebo také v zemi, kde mají významnou úroveň korupce, jsou na tuto zemi uvalené sankce, embarga nebo jiná omezení a také ty, které poskytují finanční prostředky nebo podporu teroristickým organizacím. Dalším klientem s vysokým rizikem jsou vždy PEP, dále osoby, které neposkytují úplné údaje o sobě nebo o jejich činnosti, osoby, co požadují neobvyklé transakce a jejichž vlastnická struktura je příliš složitá vzhledem k povaze jejich obchodní činnosti nebo jakákoliv jiná neobvyklá či podezřelá činnost.[29]

Jako osoby s vysokým rizikem jsou osoby, vůči nimž jsou uplatňovány mezinárodní sankce, klient, který se odmítne podrobit identifikaci nebo odmítá poskytnutí součinnosti s identifikací a kontrolou klienta, a taky PEP, u níž je nejasný původ majetku.[30]

Poté co advokát provede kategorizaci klienta, musí s ohledem na jeho zařazení provést kontrolu, jejíž hloubka se odvíjí od zařazení klienta do určité kategorie. Pro osoby s nízkým nebo běžným rizikem nemusí advokát provádět hloubkovou kontrolu vlastnické nebo transakční historie, to však neplatí ve chvíli, kdy by byl z pohledu advokáta samotný obchod podezřelý.

Po provedení analýzy klienta následně provede advokát zařazení poskytované služby z hlediska rizik s tím souvisejících do stejných čtyř kategorii, jako provedl u rozdělení klienta. Jedná se tedy o rozdělení služeb do kategorii s nízkým rizikem, běžným rizikem, vyšším rizikem a vysokým rizikem. Do nízkého rizika patří služby poskytované advokátem spojené s běžným obchodem s nemovitostmi určenými k bydlení mezi fyzickými osobami, které jsou financované z jasných ověřených zdrojů bez rizikových faktorů. Za tyto obchody lze považovat např. nákup bytu pro osobní potřebu průměrně vydělávající osoby, který je z části placen z hypotečního úvěru, kdy musí vyjma advokáta provést kontrolu klienta i finanční instituce. Za nízkorizikové služby se považují i služby spočívající v řízení nebo provozování obchodní korporace s jasným ekonomickým

[29] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

[30] Tamtéž.

účelem a průhlednou obchodní historií, dále také zastupovaní v daňovém řízení, anebo v řízení o přezkumu rozhodnutí nebo postupu správce daně u klienta s průhlednou obchodní historií. Za službu s běžným rizikem může být považováno provádění inkas, plateb, převody vkladů nebo výběry související s jinými službami, jež nejsou sledovanou činností, či správa cenných papírů. Další kategorií jsou služby spojené s vyšším rizikem, kdy advokát bude pověřen k založení nebo správě účtu klienta, vč. účtu cenných papírů při koupi obchodního závodu nebo jeho části[31], zakládání nebo správě svěřenského fondu či jiného uskupení, nebo provádění úschov. Za vysoké riziko považuje ČAK služby spojené s daňovým poradenstvím klientovi s optimalizací daní, správou majetku u nového klienta, úschovy jiného než zajišťovacího charakteru bez ekonomického nebo právního důvodu, u nichž nejsou předem stanoveny podmínky výplaty, dále zakládání nebo správa řetězcích společností, zakládání nebo správa společnosti nebo majetku klienta, u něhož není zřejmý ekonomický nebo právní důvod takového postupu, nebo není jasný zdroj majetku klienta nebo společnosti, zakládání nebo správa společností u nichž není jasný předmět činností, nebo u služeb spočívajících v obstarávání obchodu s nemovitostmi, které nemají ekonomické ratio[32].[33]

Dle metodické informace ČAK je vhodné si tedy zjistit základní informace o povaze podnikání klienta, účelu a zamýšlené povahy obchodu, zjištění totožnosti skutečného majitele a ověření jeho totožnosti, zjištění vlastnické a řídící struktury klienta a přezkoumání zdrojů peněžních prostředků klienta. Tyto údaje, které advokát shromáždí následně musí vyhodnotit podle následujících okolností.[34]

Po shromáždění všech potřebných informací se advokát zaměří nejdříve na obecná rizika, kterými mohou být geografická rizika, rizika na straně klienta. Nebo rizika související s faktory dle jednotlivých typů obchodu. Poté se zkoumají konkrétní znaky podezřelosti a následně se zjišťují i okolnosti, které snižují či zvyšují rizikovost daného obchodu.

[31] Za prodej části závodu se považuje i prodej e-shopů nebo domén, za předpokladu, že se převádí i obsah umístěný na těchto webových stránkách, který může být v hodnotě pár jednotek tisíc korun českých.

[32] Ekonomické ratio – zřetelně nižší nebo vyšší cena než cena tržně obvyklá.

[33] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

[34] Tamtéž.

Obecným geografickým rizikem může být např. skutečnost, že osoba, její zástupce, společník, skutečný majitel, nebo jiná okolnost související s obchodem obsahuje zahraniční prvek ze země, kterou buď Česká republika, Evropská komise nebo FATF považují z nějakého důvodu za rizikovou. Rizikovost dané země může být založena na tom, že daná země např. podporuje financování terorismu[35], má vysoký podíl korupce nebo trestné činnosti[36], jsou na ní uvaleny sankce Organizace spojených národů či Evropské unie[37], nemá účinný systém AML[38], či je rizikovým teritoriem nebo daňovým rájem[39].[40]

Po provedení geografických faktorů se má advokát následně zaměřit na kontrolu jednotlivých faktorů na straně klienta, kdy má zkoumat, kde má klient adresu trvalého pobytu, zda se nejedná o ohlašovnu a nemá k tomu racionální vysvětlení, zda u klienta není zvýšený pohyb hotovosti, nemá neprůhlednou vlastnickou struku, či jejíž struktura neslouží k zatajení skutečného majitele, kterým může být například PEP nebo osoba z výše uvedených zemí, jeho trestní minulost nebo to, zda klient nepodniká v nějakém z oborů, které jsou spojené s rizikem napojení na kriminální skupiny[41].[42]

Třetím obecným rizikovým faktorem může být typ obchodu. Zde je nutné zkoumat skutečnosti, zda obchod odpovídá běžnému podnikání klienta, zda protiplnění odpovídá skutečnosti na příslušném trhu, zda se nejedná o neobvykle velkou transakci vzhledem k povaze klienta, zda se nejedná o zbytečně složitou

[35] Např. Irán, KLDR, Sýrie, Súdán.
[36] Např. Venezuela, Ghana, Botswana.
[37] Např. Ruská federace, Bělorusko, Gruzie.
[38] Např. Bosna a Herzegovina, Trinidad a Tobago.
[39] Např. Panama, Belize, Seychely, Kypr.
[40] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].
[41] ČAK výslovně ve své Metodické informaci uvádí, že za tato podnikání se považují např. erotické služby, diskotéky a jiné noční podniky.
[42] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

strukturu transakce, či není tento obchod prováděn v hotovosti nebo platbou ve virtuálních aktivech.[43]

Po provedení kontroly obecných rizikových znaků se advokát má zaměřit na provádění kontroly konkrétních znaků, kdy má zkoumat ekonomické nebo právní důvody provádění obchodu, podmínky a původ peněz a jednotlivých složitelů, původ majetku nebo zdrojů použitých k provedení obchodu, či při zakládání nebo správě společností jejich účel a majetkovou nebo řídící strukturu.[44]

Následně advokát provede kontrolu těchto rizik ve spojení s uplatněním okolností snižujících nebo zvyšujících rizikovost obchodu nebo obchodního vztahu, kdy může uplatnit veškeré relevantní informace, které při kontrole získal a zahrne do toho i reputaci klienta, pravidelnost a trvání vztahu s klientem, úroveň dohledu v zemi původu, způsob, jakým byl advokát kontaktován, postavení PEP ve společnosti nebo míru součinnosti klienta.[45]

Jakmile advokát provede analýzu všech rizik, vše, jak bylo popsáno v podkapitole 2.1.2 Kontrola klienta zaznamená a promítne do záznamu o kontrole klienta.

Důležité je uvést, že předem nelze taxativně stanovit veškerý výčet typologií klientů nebo rizik, které mohou nastat. V průběhu obchodu nebo obchodního vztahu může nastat řada jiných okolností, které musí advokát samostatně zvážit při každé individuální kontrole klienta. Metodická informace ČAK nemůže obsáhnout veškerá rizika, její neaktuálnost lze spatřit i v tom, že se jako rizikovost uvádí platba ve virtuálních aktivech, přitom v současné době nelze v České republice platit pomocí virtuálních aktiv (platidel), jelikož žádné virtuální aktivum nemá charakter bezhotovostních prostředků ani elektronických peněz dle ustanovení § 4 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku a nejedná se ani o jiné investiční nástroje dle ustanovení § 3 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

[43] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

[44] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

[45] Tamtéž.

Předpokládám, že ČAK za tento obchod považuje i směnný obchod, kde je poskytováno zboží či služba výměnou za virtuální platidla, např. Bitcoin.

2.3. Mlčenlivost advokáta

V souvislosti s tématem a cílem mé práce je třeba se věnovat tématu advokátní mlčenlivosti a v té souvislosti se částečně zaměřit i na výkon advokacie v rámci principů, a především závazků, demokratického právního státu. Jedním ze základních lidských práv je i právo domoci se nezávislé odborné pomoci. A právě demokratický právní stát na sebe přebírá povinnost zajistit volný přístup k právní pomoci a toto v případě našeho právního řádu zajišťuje na nejvyšší ústavní úrovni, když právo na právní pomoc je čl. 37 odst. 2 Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky (dále jen „**Listina**"), podle kterého platí, že: „*Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení*." Tuto svou garanci pak stát poskytuje prostřednictvím zákonné úpravy, když právě určuje advokáty jako osoby, které jsou oprávněny vykonávat poskytování právní pomoci v rámci celého právního řádu, a to na rozdíl od jiných právnických profesí zaměřených na poskytování právních služeb vždy na určitou část právního řádu. Advokacie je navíc řazena mezi tzv. svobodná povolání, stejně jako lékaři, notáři, architekti a nezávislí poradci v různých hospodářských, daňových a podobných oborech, auditoři, žurnalisté, tlumočníci, překladatele apod. V literatuře nacházíme zejména takové zobecňující rysy, typické pro lidskou činnost, zařazovanou mezi svobodná povolání, a to vysoká úroveň odborného vzdělání, nezávislost při výkonu povolání, převážně jde o oblast kvalifikované duševní činnosti, osobní odpovědnost při výkonu povolání, vztah důvěry mezi příslušníkem povolání a příjemcem jeho služeb a závazné stavovské povinnosti upravené stavovskými předpisy [46]

Ze shora uvedeného jsou zřejmé nejdůležitější základní charakteristické rysy nutné pro zachování svobodného výkonu advokacie, a to advokátní nezávislost, dále s touto nezávislostí úzce spojené právo advokátního stavu na profesní samosprávu (závazné stavovské povinnosti) a konečně též advokátní

[46] MANDÁK, V. K organizaci advokacie z pohledu svobodných povolání. Bulletin Advokacie č. 10/1994. Praha: Česká advokátní komora, 1994.

mlčenlivost (vztah důvěry mezi advokátem a klientem)[47]. Je třeba doplnit, že k posílení důvěry mezi advokátem a klientem neslouží pouze advokátní mlčenlivost, ale také např. zákaz střetu zájmů, možnost svobodné volby advokáta a také možnost ukončení poskytování právních služeb pro ztrátu vzájemné důvěry. Jednoznačně je však možno advokátní mlčenlivost považovat za nejpodstatnější prostředek jednak k vybudování a jednak k udržení vztahu důvěry mezi advokátem a klientem. Toto je podpořeno kromě výslovné zákonné úpravy také zněním advokátního slibu dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. j) zákona o advokacii: *"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu."*

Advokátní mlčenlivost je nutno ze shora uvedených důvodů považovat za ústavně chráněnou hodnotu, byť tento pojem není nikde v rámci ústavního pořádku zmíněn. Tento závěr pak také vyplývá z rozhodování Ústavního soudu ČR, který ve své starší judikatuře doslova uvedl: *„Povinnost mlčenlivosti je základním předpokladem pro poskytování právní pomoci, a tím i nezbytnou podmínkou fungování demokratické společnosti. Ve skutečnosti však nejde o problematiku demokratického principu, nýbrž principu právního státu“*[48] a například ve zcela nedávné judikatuře uvedl*:“ Ústavní soud považuje povinnost mlčenlivosti advokáta za jednu z významných součástí garance ústavně zaručených základních lidských práv na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny, která si vyžaduje zvláštní ochranu. Představuje totiž jeden z nosných pilířů, na nichž je vystavěn vztah důvěrnosti mezi advokátem a jeho klientem. Význam důvěrnosti tohoto vztahu v demokratickém a právním státě je kardinální, neboť vytváří nutný předpoklad pro skutečné naplnění práva na kvalifikovanou právní pomoc v každé konkrétní věci. Toto právo, které je důležitým součinitelem práva na soudní ochranu a rovnost v řízení, by totiž zůstalo mrtvým, v praxi reálně nepoužitelným, pokud by osoby potřebující kvalifikovanou právní pomoc byly vystaveny dvěma "ohňům" - neposkytnutí všech potřebných informací advokátovi v obavě z jejich zneužití a přijetí rizika, že právní řízení či jiná forma právního styku dopadne kvůli tomu v klientův neprospěch, nebo poskytnutí všech informací a riskování, že daná věc sice dopadne pro klienta dobře, avšak citelná (eventuálně*

[47] SVEJKOVSKÝ, J., MACKOVÁ, A., VYCHOPEŇ, M. Advokátní právo. Praktická knihovna (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017, str. 186.

[48] Nález ÚS ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10.

i větší) újma mu vznikne případným zneužitím těchto informací.“[49] Rovněž z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „**ESLP**“) vyplývá, že důvěrný vztah mezi advokátem a klientem je považován za zásadní pro zajištění práv klienta, zejména jeho práva na obhajobu.

Význam zachování advokátní mlčenlivosti pak podtrhují i historické souvislosti. Je možno uvést, že advokátní mlčenlivost je spojena s výkonem advokacie od samého počátku. To dokládá např. Brněnská právní kniha, rukopis z let 1357-1360, kde byl samostatný okruh otázek věnován etice advokáta. Advokát, jemuž žalobce při poradě ve svém domě a před přáteli sdělil důvěrné informace o své při, musel již vystupovat u soudu za stranu žalobce, nesměl se dát najmout v téže při druhou stranou.[50] První historický souhrnný předpis pro Čechy a Moravu, který upravoval ucelenější přehled podmínek pro výkon advokacie bylo Obnovené zřízení zemské schválené pro Čechy v roce 1627 a pro Moravu v roce 1628. Zde také nalézáme písemnou zmínku o povinnosti mlčenlivosti advokáta. Stižen trestem měl být ten *„který by se od jedné strany za prokurátora nařiditi dal, a potom túž věc a všecky její tajnosti dobře přezvěda, teprve k odporné straně přistoupil a tu sobě svěřenou věc druhé straně vyzradil, a ji proti svému předešlému principálu (klientovi) radil a napomáhati chtěl"*.[51] V této době však výkon advokacie byl značně omezován principem numerus clausus, a tak až advokátní řád z roku 1868 přinesl důležité principy pro výkon moderní a nezávislé advokacie. Ve svém § 9 tento předpis přímo stanovil, že *„Advokát jest povinen, zachovati tajnost u věcech jemu svěřených“*. Tento právní předpis je pak bezesporu základním právním předpisem advokátního práva s nejdelší „životností“ v moderních dějinách naší advokacie. Jeho účinnost trvala na našem území od 1.1.1869 do 31.12.1948 a jeho text ovlivnil i současnou právní úpravu.[52]

Pokud je v literatuře i judikatuře Ústavního soudu ČR zvýrazňováno, že povinnosti mlčenlivosti podtrhuje i skutečnost, že nejde o právo advokáta, ale o jeho povinnost, pak je možno s tímto závěrem polemizovat. Jak jinak si totiž vysvětlit právo advokáta na odepření výpovědi. Toto právo advokáta pak právě

[49] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 11. 2023, sp. zn. IV. ÚS 662/23.

[50] BALÍK, Stanislav. Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 40. ISBN 978-80-7035-427-8.

[51] BALÍK, Stanislav. Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 60 - 65. ISBN 978-80-7035-427-8.

[52] BALÍK, Stanislav. Advokacie včera a dnes: vybrané texty z dějin a současnosti advokacie. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2000, s. 41. ISBN 80-902627-7-5.

zaručuje advokátovi zachovávat povinnost mlčenlivosti a právo a povinnost advokáta zachovávat mlčenlivost tak jsou dle mého názoru vzájemně propojeny. A právě v této souvislosti je třeba zdůraznit, že nejen advokátovi není dáno na výběr, zda povinnost mlčenlivosti dodrží, či nikoliv, ale je i povinností orgánů veřejné moci na něm porušení této povinnosti vůbec nežádat. Uvedená povinnost není výsadou advokáta, ale slouží k ochraně zájmů klienta.

Jak tedy hodnotit stále se zvyšující zásahy ze strany států a jejich snahy o prolomení mlčenlivosti advokáta, když na jedné straně státy zdůrazňují, respektive spíše asi jenom deklarují, v rámci zachování principů právního státu nutnost zachování hodnoty lidských práv a s tím spojenou právě advokátní mlčenlivost, a na druhé straně neustále zvyšují a rozšiřují prolamování této mlčenlivosti? Je naprosto zarážející, že tendence k rozšiřování prolamování povinnosti mlčenlivosti přichází zejména z institucí Evropské Unie, která se alespoň navenek snaží hlásit k hodnotám demokracie, právního státu a ochraně lidských práv. Bohužel v poslední době je toto zvyšování zásahů do advokátní mlčenlivosti možno sledovat především nejvíce právě v oblasti finančního práva, zejména v souvislosti s AML zákonem, ale také v souvislosti s daňovým právem (např. ustanovení § 57a zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, kdy advokát je v určitých případech povinen předávat správci daně údaje zjištěné při identifikaci klienta za podmínek omezených ve druhém odstavci nebo skutečnost, že AML zákon rozšířil sledované činnosti o daňové poradenství, včetně ekonomických porad). Vše se navenek projevuje tak, že hlavním důvodem těchto prolamování do mlčenlivosti advokáta je skutečnost, aby bylo zabráněno tomu, aby finanční systémy nebyly zneužívány pro praní peněz, popř. k financování terorismu. V této souvislosti bych chtěl poukázat na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, a to zejména na rozsudek ze dne 6. prosince 2012 ve věci č. 12323/11 – Michaud proti Francii. Zde se soud vypořádal i s důvody pro prolomení mlčenlivosti advokáta. Pro větší význam tohoto rozhodnutí bych chtěl popsat skutkový základ pro níže uvedené závěry soudu, neboť se jedná o první případ před štrasburským soudem, který se dotýká otázky slučitelnosti oznamovací povinnosti advokáta na základě příslušné legislativy o praní špinavých peněz a článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „**Úmluva**“). Dne 12. července 2007 se Národní rada advokátních komor (Le conseil national des barreaux) rozhodla přijmout stavovský předpis, který zejména znovu zdůraznil výše uvedený

závazek a uložil advokátům povinnost zavést interní postupy týkající se kroků, které je třeba podniknout při transakci, při níž se zdá pravděpodobné, že může být předmětem „prohlášení o podezření“. Nedodržení tohoto předpisu je kárným proviněním, za které lze uložit kárné opatření. Francouzský advokát Patrick Michaud dne 10. října 2007 podal stížnost ke Státní radě (Conseil d'Etat) s požadavkem, aby toto rozhodnutí zrušila, neboť podle jeho názoru ohrožuje svobodu výkonu povolání advokáta a pravidla, kterými je řízeno. Zdůraznil, že pojem „podezření“ nebyl náležitě definován, a namítal porušení požadavku přesnosti, který vyplývá z článku 7 Úmluvy (uložení trestu jen na základě zákona) a porušení povinnosti mlčenlivosti a důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem, chráněné článkem 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života). Kromě toho vyzval Státní radu, aby se obrátila na Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „**ESD**“) s předběžnou otázkou ve věci souladu povinnosti podat „hlášení o podezření“ s čl. 6 Smlouvy o Evropské unii a čl. 8 Úmluvy. Rozsudkem ze dne 23. července 2010 Státní rada stížnost zamítla a poukázala na veřejný zájem, který se váže k boji proti praní špinavých peněz, a skutečnosti, že advokáti nepodléhají této povinnosti v případech souvisejících s řízením před soudem a v zásadě při poskytování právního poradenství. Z tohoto důvodu tedy oznamovací povinnost nepřiměřeně nezasahuje do povinnosti mlčenlivosti. Patrick Michaud následně podal 19. ledna 2011 k ESLP stížnost na základě čl. 34 Úmluvy (individuální stížnosti), a to pro rozpor povinnosti ohlašovat podezření s článkem 8 Úmluvy, která chrání důvěrnost komunikace mezi advokátem a klientem. Jedná se tak o první případ před štrasburským soudem, který se dotýká otázky slučitelnosti oznamovací povinnosti advokáta na základě příslušné legislativy o praní špinavých peněz a článku 8 Úmluvy. A soud pak při tomto skutkovém stavu dospěl k následujícím závěrům: *„Od roku 1991 Evropská unie přijala několik směrnic (naposledy směrnici č. 2005/60/ES), které se snažily zabránit, aby byl finanční systém využíván pro praní špinavých peněz; tyto směrnice byly transponovány do francouzského práva. To vedlo mj. ke stanovení povinnosti advokátů oznámit možná podezření v této oblasti tykající se jejich klientů, pokud v souvislosti se svými profesionálními aktivitami pomáhali klientům v přípravě nebo provádění transakcí v určitých zákonem definovaných operacích, účastnili se finančních nebo majetkových transakcí nebo jednali jako správci. Nepodléhali této povinnosti,*

pokud se sporná aktivita vztahovala k soudnímu řízení nebo pokud obecně poskytovali právní pomoc".[53]

„Dle ESLP byly rozhodující dva prvky při hodnocení přiměřenosti daného zásahu. Za prvé, skutečnost, že advokáti podléhají oznamovací povinnosti pouze ve dvou případech: a) jestliže jednají jménem a na účet klienta v rámci finančních nebo nemovitostních transakcí, nebo plní funkci správce majetku, a za b) jestliže pomáhají klientům při přípravě nebo realizaci transakcí týkajících se určitých přesně stanovených činností (např. nákup a prodej nemovitostí, otevírání bankovních účtů, zakládání společností apod.). Povinnost ohlásit podezření se tedy netýká než činností, které jsou vzdálené od úlohy advokátů obhajovat a které jsou podobné těm, jež vykonávají jiné profese a jež podléhají také této oznamovací povinnosti. Navíc předpis zvláště uvádí, že advokáti nemají oznamovací povinnost, jestliže jde o otázku spojenou se soudním řízením a v zásadě, když poskytují právní rady. Povinnost oznamovat podezření se tak nedotýká podstaty výkonu advokátní činnosti, jež je základem povinnosti mlčenlivosti. Za druhé, ESLP zohlednil skutečnost existence ochranného filtru, pokud jde o ochranu mlčenlivosti: advokáti nepodávají hlášení přímo organizaci Tracfin, nýbrž předsedovi advokátní komory při Státní radě a Kasačním soudu, či předsedovi advokátní komory, ve které jsou zapsáni. S ohledem na výše uvedené tak ESLP uzavřel, že povinnost oznámit podezření, tak, jak byla zakotvena ve Francii, není vzhledem ke sledovanému legitimnímu cíli nepřiměřeným zásahem do povinnosti mlčenlivosti advokátů a není v rozporu s ustanovením článku 8 Úmluvy."[54] ESD tuto skutečnost reflektoval již dříve i v rozsudku C-305/05 ze dne 26. 6. 2007, kdy konstatoval, že: „*S ohledem na výše uvedené je namístě dospět k závěru, že informační povinnost a povinnost spolupráce s orgány odpovědnými za potírání praní peněz, které jsou stanoveny v čl. 6 odst. 1 směrnice 91/308 a uloženy advokátům čl. 2a odst. 5 této směrnice s přihlédnutím k čl. 6 odst. 3 druhému pododstavci této směrnice, neporušují právo na spravedlivý proces, jak je zaručeno článkem 6 EÚLP a čl. 6 odst. 2 EU.*"[55]

[53] Anotace rozsudku ze dne 6. prosince 2012 ve věci č. 12323/11 – Michaud proti Francii.

[54] INDRUCHOVÁ, LL.M, JUDr. Eva. Povinnost advokátů oznamovat podezření z praní špinavých peněz nepředstavuje nepřiměřený zásah do povinnosti mlčenlivosti. Online. Bulletin-advokacie.cz. Roč. 2013. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/povinnost-advokatu?browzser=full. [cit. 2024-03-15].

[55] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. C-305/05.

Ze všeho shora uvedeného lze již zevšeobecnit závěry o zásazích státu do povinnosti mlčenlivosti a vypozorovat určitý vývoj do budoucnosti, který v tomto směru bude možno očekávat. Především i z historických souvislostí lze dovodit, že k největším zásahům do advokátní mlčenlivosti docházelo v dobách (v době pobělohorské, po únoru 1948), kdy dané právní systémy začaly naprosto bezprecedentně omezovat lidská práva a svobody. Bez nějaké nadsázky je tedy možno uvést, že zásahy do advokátní mlčenlivosti mohou být měřítkem a zároveň varováním před tím, zda je situace ohledně dodržování lidských práv a svobod ještě únosná či nikoliv. Nelze si vůbec představit, že by se vrátila doba, kdy podle zákona o advokacii z roku 1951 musel advokát skládat tento slib : *„"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé republice, jejímu lidově demokratickému zřízení, jejímu presidentu a vládě, při poskytování právní pomoci a při plnění ostatních povinností budu zachovávat zákony a nařízení Československé republiky, budu je vždy a všude uplatňovat v souladu s vůlí a zájmy lidu a jeho státu a v plné shodě s duchem lidové demokracie a s velikými socialistickými cíli, budu svědomitě plnit své úkoly a zachovávat mlčenlivost o věcech mi svěřených."* Nelze si nevšimnout, že tam není ani zmínka o klientovi, tj. o žadateli o poskytnutí právní služby a rozdíl úlohy advokáta a prokurátora byl, pokud by bylo postupováno dle výše uvedeného slibu, podle mého názoru naprosto nepatrný. Toto pak dokresluje např. text ze zápisu z porady na Ministerstvu spravedlnosti z roku 1950, kdy jeden z účastníků schůze uvedl: *„Jinak bych řekl, že jsme v situaci, kdy nemůžeme za to, že nám advokáti bourají obhajobu. Cesta k tomu, aby se tak nedělo, je ta, aby se postavili na platformu prokuratury a aby se politicky více méně podporovala veřejná žaloba, ale na druhé straně, aby bylo vidět z otázek, že chtějí uvádět okolnosti, které jejich klientovi nadlehčují. Advokáti to dosud neumějí a bude obtížná situace je to naučit“*.[56] Nechtěl bych příliš toto sdělení parafrázovat, ale některé představy i současných politiků a pravděpodobně především těch tvořících orgány Evropské unie jsou obdobné. Jak jinak si totiž vysvětlit tu obrovskou snahu o to, aby se advokáti stali pomocníky státu právě ve fiskální oblasti a ve své podstatě sloužili ke sbírání informací o svých klientech, aby si je stát mohl určitým způsobem vždy vyžádat. Asi si nelze představit advokáta, který za to, že bude moci vykonávat advokacii bude nucen o svém klientovi shromažďovat pro stát informace. Byť samozřejmě tato situace úplně nenazrála, ale požadavky o kterých

[56] BALÍK, Stanislav. Advokacie včera a dnes: vybrané texty z dějin a současnosti advokacie. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2000, s. 158. ISBN 80-902627-7-5.

pojednávám v této práci a které si stanovily státy zatím pro určité oblasti (sledované obchody) jsou již nyní velmi rozsáhlé a události posledních let svědčí o tom, že advokátní mlčenlivost je nejvíce atakována, nikoli prostřednictvím snah o novelizaci obecné úpravy advokátní mlčenlivosti obsažené v Zákoně o advokacii, ale právě prostřednictvím snah o postupné dílčí změny jednotlivých navazujících zvláštních úprav, které úpravu advokátní mlčenlivosti modifikují a jejichž změna – byť může být na první pohled poměrně nenápadná - může mít pro výkon svobodné advokacie zcela zásadní důsledky. A byly jsme toho svědky bohužel i právě na naší politické scéně, kdy v roce 2018 se v Poslanecké sněmovně ČR objevil návrh od jedné politické strany v tom smyslu, že povinnosti mlčenlivosti se advokát nemůže dovolávat při poskytnutí informací správci daně *„…v případě zjištění skutečností nasvědčujících tomu, že ze strany daňového subjektu, kterého se údaje a dokumenty týkají, nedošlo nebo nedojde ke splnění daňové povinnosti ve výši přesahující hodnotu 500.000 Kč“*.[57] Tento návrh již zcela bezprecedentně nerozlišoval a nerespektoval, že v rámci zastupování klientů v rodinných věcech, ale stejně tak ve věcech majetkových, přestupkových či trestních je advokát seznamován s intimními informacemi z osobního a rodinného života, disponuje informacemi o majetku klientů, o jejich zdravotním stavu, ale také o temných stránkách jejich minulosti, např. minulých odsouzeních apod. V případě obchodního práva pak advokát zná a disponuje řadou informací, které jsou důvěrné z hlediska jejich obchodní povahy, např. plánované akvizice firem, finanční plánování, hrozící rizika sporů apod. Advokát může vědět, že společnost se nachází v úpadku, či se mu blíží. Většina informací, kterými advokát při své činnosti disponuje, je z nějakého důvodu důvěrná. Advokát je povinen tyto informace chránit a prakticky jedinou výjimkou, kdy může chráněnou informaci zveřejnit, je situace, že ho klient mlčenlivosti zprostí. Chtěli snad autoři návrhu omezit z nároku na právní pomoc všechny tyto občany, kteří se z důvodu z obavy ze sbírání informací pro finanční správu prostřednictvím advokátů, raději o právní službu nepožádají? Mají snad nárok na právní službu pouze ti, co nikdy v životě nezakolísali?

Jak by se autor návrhu tvářil za situace, kdy bychom stejné omezení vázali na poskytnutí lékařské péče a pouze osoby, které tyto zásadní informace pro

[57] JIROUSEK, Vladimír a BALÍK, Stanislav. Dopis předsedy ČAK poslancům: Odhlasujete protiústavní zásah do zákonem stanovené advokátní mlčenlivosti. Online. 2018. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/dopis-predsedy-cak-poslancum-odhlasujete-protiustavni-zasah-do-zakonem-stanovene-advokatni-mlcenlivosti. [cit. 2024-03-15].

finanční správu sdělí svému lékaři, tak jim bude poskytnuta požadovaná lékařská péče? Nejlépe vystihl tento pozměňovací návrh jeden z advokátů, když ve svém článku uvedl: *„Jinými slovy řečeno, pokud berňák pojme podezření, že daňový subjekt má cosi za lubem, a mohlo by to být také nesplnění daňové povinnosti, bude advokát muset, pokud návrh projde, sdělit vše, co se od klienta dozvěděl v jakékoliv souvislosti. A samozřejmě předat všechny dokumenty. Moudrý úřad už si to pak nějak přebere. Na základě, jakých indicií berňák dospěl k závěru, že snad někdo nesplnil daňovou povinnost anebo se tváří, že má něco podobného v úmyslu, do toho nikomu nic není. A tak se v souvislosti s temným podezřením na nesplnění daňové povinnosti může berní úředník dozvědět, že dotyčný se rozvádí a proč, jeho syn jede na drogách a kterých, anebo že firma X připravuje, doposud přísně tajně, fúzi s firmou Y. To bude radosti, až tyhle zvěsti potáhnou berňákem. A samozřejmě, daňově podezřelý může být i obtížník, který kritizuje stát nebo politika, co je zrovna u moci. Případně články ruší klid k pro práci nebo dokonce, bůh nás netrestej, vydává periodikum, co si s úřady zrovna moc nerozumní. Takže se mu berňák podívá na zoubek. Přesněji, vycházeje z navržené formulace, pošle 13 000 advokátům do datové schránky dotaz, zda neposkytují právní pomoc podezřelému subjektu, lhostejno zda fyzické či právnické osobě. A kdo se přizná, tomu uloží vydat všechny dokumenty a vypovědět o obsahu jednání s klientem.*“[58]

Pokud jsem tedy poukázal na uvedenou situaci z naší politické scény, tak i když nakonec byl uvedený pozměňovací návrh stažen, tak svědčí o tom, že tyto myšlenky jsou v mnoha politicích zakořeněny a je jim jedno, kdo jim ve fiskálním zájmu ať již států či soukromých osob, poskytne informace, nebo je bude pro ně shromažďovat. Nemusím ani znovu připomínat shora zmíněnou poradu na Ministerstvu spravedlnosti z roku 1950, kdy jedinou cestu, aby advokát nevykonával svoji práci, viděli v tom, aby se advokát postavil na platformu prokuratury, potažmo tedy státních institucí.

Závěrem této kapitoly bych tedy chtěl zdůraznit, že advokátní mlčenlivost je hodnotou pro občana (stejně jako např. lékařské tajemství), jeho jistoty, že může svobodně přijít k advokátovi a nebude to pro něj mít žádné negativní důsledky, když se mu svěří. Pokud se tato hodnota ztratí, tak se ztrácí důvěra všech občanů a ztrácí

[58] SOKOL, Tomáš. Sokol: Opravdu chcete, aby berňák věděl, že se rozvádíte nebo syn bere drogy? Online. 2018. Dostupné z: https://neovlivni.cz/tomas-sokol-opravdu-chcete-aby-bernak-vedel-ze-se-rozvadite-nebo-syn-bere-drogy/. [cit. 2024-03-15].

se něco, co je součástí národního kulturního prostředí, a tedy jakousi vyšší hodnotou. A zatím z mého pohledu to je jenom proto, aby se chránily finanční zájmy států daleko více než práva občanů. Určitě si umím představit omezení advokátní mlčenlivosti při podezření na financování terorismu, ale připadá mi, že i pod záminkou této závažné skutečnosti jsou snahy o omezení advokátní mlčenlivosti právě spíše v oblasti těch fiskálních zájmů států.

2.4. Podezřelý obchod

Definice podezřelého obchodu je obsažena v ustanovení § 6 odst. 1 AML zákona, který jako podezřelý obchod označuje takový obchod, který je uskutečněn za okolností, které vyvolávají podezření ze snahy o legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo podezření, že v obchodu užité prostředky jsou nebo budou určeny k financování terorismu.

Zákon demonstrativně uvádí některé situace, které mohou nasvědčovat tomu, že se jedná o podezřelý obchod. Povinná osoba by měla zejména k těmto skutečnostem přihlédnout a v případě, že by se některá z těchto skutečností u jejího klienta naskytla, avšak by se z nějakého důvodu nenastala skutečnost, která by zakládala podezření povinné osoby, že se jedná o podezřelý obchod, měla by tuto skutečnost popsat při kontrole klienta a doložit svými tvrzeními. Zákonodárce uvádí tyto skutečnosti, které mohou nasvědčovat podezřelému obchodu v ustanovení § 6 odst. 1 písm. a) až j) AML zákona. Těmito skutečnostmi mohou být dle AML zákona např. situace, kdy:

a) klient provádí výběry nebo převody na jiné účty bezprostředně po hotovostních vkladech,
b) během jednoho dne nebo ve dnech bezprostředně následujících uskuteční klient nápadně více peněžních operací, než je pro jeho činnost obvyklé,
c) počet účtů zřizovaných klientem je ve zjevném nepoměru k předmětu jeho podnikatelské činnosti nebo jeho majetkovým poměrům,
d) klient provádí převody majetku, které zjevně nemají ekonomický důvod, anebo provádí složité nebo neobvykle objemné obchody,

e) prostředky, s nimiž klient nakládá, zjevně neodpovídají povaze nebo rozsahu jeho podnikatelské činnosti nebo jeho majetkovým poměrům,
f) účet je využíván v rozporu s účelem, pro který byl zřízen,
g) klient vykonává činnosti, které mohou napomáhat zastření jeho totožnosti nebo zastření totožnosti skutečného majitele,
h) klientem nebo skutečným majitelem je osoba ze státu, který nedostatečně nebo vůbec neuplatňuje opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu,
i) povinná osoba má pochybnosti o pravdivosti získaných identifikačních údajů o klientovi, nebo
j) klient odmítá podrobit se kontrole nebo odmítá uvést identifikační údaje osoby, za kterou jedná.

Pokud při kontrole klienta advokát dospěje ke zjištění, že se jedná o podezřelý obchod, oznámí tuto skutečnost dle ustanovení § 27 odst. 3 AML zákona České advokátní komoře bez zbytečného odkladu. Postup ČAK při oznámení podezřelého obchodu rozebírám v kapitolách 3.1 ve spojení s kapitolou 3.2.

Povinností advokáta je v samotném oznámení uvést identifikační údaje klienta a dalších účastníků obchodu, které má advokát v době oznámení k dispozici. Do oznámení se zároveň uvedou i další informace o podstatných okolnostech obchodu a jakékoliv další informace, které by mohly s podezřelým obchodem souviset. Součástí oznámení není jméno zaměstnance advokáta, která podezřelý obchod zjistila, a to z důvodu její ochrany. Dle mého tato skutečnost má za úkol chránit tuto osobu, což považuji za správné.

Podrobný popis předmětu a podstatných okolností zejména obsahuje charakter celé transakce, provedení transakce, zda se jedná např. o bezhotovostní převod, platbu v hotovosti nebo jiný způsob a to vč. měny, pokud by tato skutečnost mohla ovlivnit charakter obchodu. V oznámení budou uvedené i časové údaje, čísla účtů a celý popis podezřelosti, zjištěných rizik a jejich hodnocení. K oznámení se zároveň můžou připojit i další údaje související s obchodem, popis chování účastníka, či jakékoliv další skutečnosti, jež pomohou ČAK, FAÚ nebo orgánům

činným v trestním řízení ve správném vyhodnocení podezřelého obchodu a případně v podniknutí dalších navazujících kroků.[59]

V oznámení se uvede jméno kontaktní osoby, kterou může ČAK v případě potřeby kontaktovat.

Advokát provede oznámení předem určenému členu Kontrolní rady ČAK, a to buď písemnou formou nebo elektronickou formou. Oznámení musí být zřetelně označeno jako „OZNÁMENÍ PODEZŘELÉHO OBCHODU“ a to na obálce nebo v předmětu zprávy zasílané elektronickou formou. Toto oznámení dle Metodiky ČAK lze provést i ústně do protokolu, avšak pouze ve výjimečných případech, a to zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení, připadl-li konec lhůty pro podání oznámení mimo pracovní dobu nebo po předchozí telefonické domluvě s příslušným členem Kontrolní rady ČAK.[60]

Advokát má možnost v případě oznámení podezřelého obchodu provést odklad splnění příkazu klienta za podmínky, že hrozí nebezpečí, že by provedením příkazu klienta mohlo dojít ke zmaření nebo podstatnému ztížení zajištění výnosu z trestné činnosti nebo prostředků určených k financování terorismu. Odklad splnění příkazu klienta je možný na základě ustanovení § 20 AML zákona, kdy nejprve běží lhůta 24 hodin od přijetí oznámení FAÚ, kdy FAÚ může následně rozhodnout o prodloužení této lhůty o další 2 pracovní dny. Tato lhůta však není konečná, FAÚ může následně rozhodnout o odložení splnění příkazu klienta nebo o zajištění majetku, a to až o 3 pracovní dny, což poté může být prodlouženo ještě o dalších 3 pracovní dny v případě, že dojde k podání trestního oznámení.

2.5. Vnitřní postupy advokáta

Vyjma povinností, které má advokát vůči klientům, má i řadu jiných, které musí plnit. Mezi tyto povinnosti patří např. strategie a postup v rámci vnitřní

[59] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-02].

[60] Tamtéž.

kontroly a komunikace při kontrole rizik a v případech, kdy dojde k objevení těchto rizik, určení kontaktní osoby a školení zaměstnanců.

Prvním z výše jmenovaných povinností je vytvoření tzv. systému vnitřních zásad (dále jen „**SVZ**“). SVZ je upraven v ustanovení § 21 AML zákona a jedná se o strategii a postup vnitřní kontroly a komunikace ke zmírňování a účinnému řízení rizik legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Advokáti patří ke skupině, která se řídí pouze obecnými ustanoveními tohoto paragrafu, tedy nejsou u nich vyžadovány speciální vlastnosti SVZ. Advokát tedy narozdíl od jiných povinných osob např. nemusí vyhotovit SVZ v písemné podobě. Smyslem SVZ je zajistit předem stanovený postup advokáta při provádění identifikace a kontroly dle AML zákona a jeho zaměstnanců. Jedná se třeba o stanovení a průběh kontroly hodnocení rizik, tak jak bylo popsáno v kapitole 2.2, nebo proces uchovávání těchto dat. Zcela zásadním je pak postup při odhalení podezřelého obchodu a proces jejího nahlášení a zajištění veškerých podrobností pro oznámení tohoto podezřelého obchodu. Tento systém zahrnuje také kontrolu a dodržování právních předpisů povinnou osobu, prověření jejich zaměstnanců, a i osob v jiném než v pracovněprávním poměru k povinné osobě. Advokát musí prověřovat účinnost této strategie a těchto postupů a komunikací. Jako druhý zásadní bod nastavení tohoto systému je tzv. vnitřní oznamovací systém o ochraně oznamovatelů, jehož cílem je umožnit zaměstnanci a jiné fyzické osobě, která je pro advokáta činná jinak než v pracovněprávním poměru, zcela anonymně podat oznámení ve vztahu k AML.

Povinná osoba má také dle ustanovení § 22 AML zákona povinnost stanovit kontaktní osobu, která bude pověřena k plnění oznamovací povinnost dle ustanovení § 18 AML zákona.

Tím však výčet povinnosti advokátů ve vztahu k AML zákonu nekončí. Nad rámec výše uvedených povinností musí advokát zajistit nejméně jedenkrát v průběhu 12 kalendářních měsíců proškolení zaměstnanců, kteří se mohou setkat s podezřelými obchody a zároveň také provést proškolení předtím, než dojde k zařazení zaměstnanců na takováto pracovní místa. Zákonodárci při provádění transpozice směrnice AML si dle mého nedokázali představit, jakou administrativní, časovou a finanční zátěž může mít dodržování všech povinností ze strany povinných osob. Pochopitelné by dle mého bylo, kdyby v zákoně byla pouze

jednorázová povinnost seznámit zaměstnance nebo jinou činnou osobu, která se může setkat s podezřelým obchodem při zařazení této osoby na takové místo a případně ho upozornit na případné změny v rámci SVZ.

2.6. Uchovávání informací

Po dobu 10 let od uskutečnění obchodu mimo obchodní vztah nebo od ukončeného obchodního vztahu musí advokát uchovávat informace získané při provádění identifikace nebo kontrole klienta a to konkrétně:

a) identifikační a další údaje získané v rámci identifikace klienta nebo na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího informace doprovázející bezhotovostní převody peněžních prostředků,
b) kopie dokladů předložených k identifikaci, byly-li pořizovány,
c) údaj o tom, kdo a kdy provedl první identifikaci klienta,
d) informace a kopie dokumentů získané v rámci kontroly klienta,
e) záznamy o veškerých krocích uskutečněných v rámci identifikace a kontroly klienta, včetně informací o případných obtížích souvisejících s těmito kroky,
f) záznamy o postupu při posouzení a stanovení rizikového profilu klienta, včetně volby odpovídajících opatření užitých vůči klientovi a při posouzení skutečností souvisejících s podáním oznámení o podezřelém obchodu,
g) dokumenty odůvodňující výjimku z identifikace a kontroly klienta podle § 13a, a
h) v případě zastupování originál nebo ověřenou kopii plné moci nebo číslo jednací rozhodnutí soudu o jmenování opatrovníka.

Popis těchto informací je však tak obecný, že zahrnuje téměř všechny dokumenty, které advokát získal, nebo musel získat při provádění identifikace a kontroly. Lhůta 10 let začíná běžet až prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém byl uskutečněn poslední úkon obchodu známý povinné osobě. Při uchování těchto dokumentů je nutné také dodržovat i povinnosti vyplývající z jiných zákonů. Zásadním je provedení uschování těchto podkladů,

jelikož ve fyzické podobě by měly být tyto dokumenty řádně zajištěny, tak aby nedošlo k jejich zveřejnění. Tyto dokumenty obsahují řadu osobních údajů.

3. Postup ČAK a FAU u podezřelého obchodu

3.1. Česká advokátní komora

V této kapitole popíšu, jaký je postup u České advokátní komory při oznamování podezřelého obchodu. Povinnosti advokátů a postup kontrolní rady ČAK je upraven primárně ve stavovském předpise, a to konkrétně v Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008, ve znění usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2017 Věstníku a usnesení představenstva České advokátní komory č. 8/2018 Věstníku (dále jen jako „**Usnesení představenstva ČAK**"), ze kterého budu pro účely této kapitoly čerpat informace.

Advokátovi vzniká oznamovací povinnost v případě, že vykonává sledované činnosti uvedené v ustanovení § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona a zároveň v souvislosti s výkonem těchto činností zjistí podezřelý obchod, který jsem více popisoval v kapitole 2.4 a zároveň je definován v ustanovení § 6 AML zákona. Tato oznamovací povinnost se nevztahuje na právní služby, které jsou uvedeny v ustanovení § 27 odst. 1 AML zákona. Oznamovací povinnost advokát splní oznámením ČAK, a to konkrétně pověřenému členu kontrolní rady ČAK. Toto oznámení musí být učiněno ve lhůtě pěti kalendářních dnů ode dne zjištění podezřelého obchodu. Pokud by však hrozilo nebezpečí z prodlení, musí advokát učinit oznámení neprodleně po zjištění rozhodných skutečností. Je potřeba takové oznámení učinit osobně, tedy je vyloučeno určení jiné osoby jako kontaktní. Oznámení je možné učinit několika způsoby, a to doporučeným dopisem na pobočku ČAK v Brně, písemným podáním doručeným osobně na adresy a v časech uvedených v čl. 8 Usnesení představenstva ČAK anebo prostřednictvím elektronicky technických prostředků zajišťujících zvláštní ochranu přenášených údajů, tedy elektronickou poštou na adresu epodatelna@cak.cz nebo datovou schránkou. V případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení, je možné učinit oznámení i ústně do protokolu po domluvě s příslušným členem kontrolní rady.

Formulář oznámení podezřelého obchodu je přílohou výše uvedeného Usnesení představenstva ČAK. Tento formulář má celkem šest částí. V první je potřeba vyplnit identifikační údaje oznamovatele podezřelého obchodu a ve druhé pak identifikační údaje toho, koho se oznámení týká. Třetí část se pak týká dalších

účastníků obchodu, pokud má advokát jejich identifikační údaje k dispozici. Ve čtvrté části je potřeba vyplnit informace o podstatných okolnostech obchodu, které jsou advokátovi známy, tedy zejména *„důvod transakce, který účastník obchodu uvádí; popis použité hotovosti či jiných platebních prostředků a další okolnosti hotovostní platby; časové údaje; čísla účtů, na nichž jsou soustředěny peněžní prostředky, ohledně kterých se oznámení podává a všech účtů, na které nebo z nichž byly či mají být převáděny, včetně identifikace jejich majitelů a disponentů, má-li k této informaci oznamovatel přístup; měnu; čím je obchod podezřelý; případně i zjištěná telefonní a faxová čísla; popis a evidenční čísla dopravních prostředků; popis chování účastníka obchodu i jeho společníků a další informace, které by mohly mít informační význam k zúčastněným osobám či předmětné transakci.“*[61] Pátá část se pak zaměřuje na další informace týkající se obchodu, které jsou opět uvedeny v poznámce pod čarou dané přílohy Usnesení představenstva ČAK. V poslední části je pak potřeba uvést informace o majetku, na který se vztahuje mezinárodní sankce, pokud takový majetek je. *„Uvede se stručný popis tohoto majetku, údaje o jeho umístění a jeho vlastníkovi, pokud je oznamovateli znám, a informaci, zda hrozí bezprostřední nebezpečí poškození, znehodnocení nebo užití tohoto majetku v rozporu se zákonem.“*[62]

Příslušný člen kontrolní rady ČAK následně postupuje tak, že přijaté oznámení přezkoumá, a to v tom rozsahu, zda není v rozporu s AML zákonem, zákonem o advokacii či Usnesením představenstva ČAK a zda splňuje veškeré náležitosti dle vzoru v příloze Usnesení představenstva ČAK. V případě, že zjistí, že oznámení nesplňuje zákonné podmínky, vrátí bezodkladně oznámení advokátovi a svůj postup mu odůvodní. Pokud některá z náležitostí v oznámení chybí, příslušný člen kontrolní rady ČAK advokáta vyzve k doplnění ve lhůtě, kterou sám stanoví. Pokud oznámení splňuje veškeré náležitosti, příslušný člen kontrolní rady ČAK předá oznámení FAÚ bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 7 kalendářních dnů ode dne, kdy se ČAK o podezřelém obchodu dozvěděl. Příslušný člen kontrolní rady ČAK může k obsahu takto předaného oznámení přidat i vlastní vyjádření a zároveň sdělí advokátovi, že jeho oznámení bylo předáno FAÚ a kdy tak bylo učiněno.

[61] Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008, ve znění usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2017 Věstníku a usnesení představenstva České advokátní komory č. 8/2018 Věstníku.

[62] Tamtéž.

ČAK je dle AML zákona povinen předložit FAÚ *„do konce prvního kalendářního měsíce následujícího po skončení kalendářního roku přehled o počtu oznámení o podezřelých obchodech, která v daném kalendářním roce obdržela, a počtu oznámení, která předala Úřadu.“* ČAK je dále povinen tento přehled ve stejné lhůtě zveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup. Dle statistik na webových stránkách ČAK bylo v letech 2009–2022 ČAK podle AML zákona oznámeno advokáty celkem 205 případů podezřelých obchodů, které byly předány FAÚ. Nejvíce jich zatím bylo v roce 2017, kdy bylo FAÚ předáno 32 oznámení.[63]

3.2. Finanční analytický úřad

V případě, kdy ČAK shledá, že oznámení splňuje veškeré náležitosti, dojde ze strany příslušného člena ČAK k předání oznámení o podezřelém obchodu FAÚ. FAÚ následně provede vlastní operativní analýzu, kdy FAÚ vystupuje v pozici garanta a výkonného orgánu při uplatňování AML opatření.[64]

Úkolem FAÚ je provést analytické šetření a verifikaci podezření, která byla detekována ze strany advokátů při poskytování jejich služeb. FAÚ má povinnost si zároveň obstarat další podklady a informace nezbytné pro rozhodnutí o dalším postupu. V případě, že FAÚ bude některé informace vyžadovat od advokáta, musí si tyto vyžádat prostřednictvím ČAK a jeho příslušného člena kontrolní rady ČAK. FAÚ má vyjma informací získaných od advokáta možnost, pro potřeby svého šetření, vyžádat si další informace od Policie ČR, správce daně, zpravodajských služeb a dalších orgánů veřejné moci, a to za účelem zajištění všech relevantních informací. S tím souvisí i případná spolupráce se zahraničními finančními zpravodajskými jednotkami[65]. FAÚ má zároveň rozsáhlý přístup k různým registrům a evidencím, ze kterých může čerpat další potřebné informace.[66]

[63] Statistika činnosti kontrolního oddělení a kontrolní rady ČAK: V letech 2009 – 2022 bylo ČAK podle AML zákona oznámeno advokáty celkem 205 případů podezřelých obchodů, které byly předány FAÚ. Online. In: . Česká advokátní komora. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/56_aml.pdf. [cit. 2024-03-15].

[64] Systémová opatření v detailech. Online. In: . Finanční analytický úřad. Dostupné z: https://fau.gov.cz/systemova-opatreni-v-detailech. [cit. 2024-03-20].

[65] Za finanční zpravodajskou jednotku se např. u nás považuje FAÚ podle § 29c AML zákona. Jedná se tedy o obdobu FAÚ v zahraničí. FAÚ je členem tzv. Egmontské skupiny, což je skupina finančních zpravodajských jednotek z celého světa, v současné době má 166 členů.

[66] Systémová opatření v detailech. Online. In: . Finanční analytický úřad. Dostupné z: https://fau.gov.cz/systemova-opatreni-v-detailech. [cit. 2024-03-20].

Při výkonu svých povinností musí FAÚ spolupracovat s dalšími institucemi, a to za účelem zefektivnění způsobu rozpoznávání podezřelého obchodu a sdílení strategických informací, tedy zejména s orgány činnými v trestním řízení, správci daně, zpravodajskými službami, zahraničními finančními zpravodajskými jednotkami, dozorčími úřady a dalšími. [67]

Jak jsem již uváděl v kapitole 2.4 Podezřelý obchod, tak jedním z nejsilnějších nástrojů, které může FAÚ při prověřování využít je odklad splnění příkazu klienta dle ustanovení § 20 AML zákona. Tento institut by měl FAÚ využít pouze v případech, kdy je pro svoji složitost vyžadována delší doba k prověření podezřelého obchodu. Z ustanovení § 20 odst. 1 AML zákona vyplývá, že advokát je povinen odložit nejméně po dobu 24 hodin splnění příkazu klienta od přijetí oznámení o podezřelém obchodu FAÚ, a to pouze za předpokladu, že nehrozí zmaření podezřelého obchodu, kdy tato povinnost je obligatorní ze zákona. FAÚ však může následně rozhodnout o prodloužení doby odkladu splnění povinností klienta, a to až o další 2 pracovní dny, které navazují na lhůtu 24 hodin uvedenou výše. FAÚ může také rozhodnout o odložení splnění příkazu klienta nebo i o zajištění majetku, jenž je předmětem obchodu, u povinné osoby, u níž se tento majetek nachází, a to až na dobu 3 pracovních dnů podle ustanovení § 20 odst. 3 písm. b) AML zákona. V případě, že FAÚ dospěje k závěru, že mohlo dojít k naplnění znaku trestného činu, oznámením FAÚ o podání trestního oznámení může dojít k dalšímu prodloužení této lhůty až o další 3 pracovní dny. Tento institut má sloužit k dočasnému omezení vlastnických práv a má zabránit potenciálnímu úniku nelegálně získaného majetku z gesce FAÚ nebo jiných orgánů činných v trestním řízení. Povaha tohoto nástroje je velmi nebezpečná a jeho použití by mělo dle mého názoru být subsidiární.

FAÚ dle výroční zprávy za rok 2022 přijal 6.145 oznámení a z toho podal 911 trestních oznámení, což znamená, že ze zákona došlo v roce 2022 k pozdržení minimálně o 24 hodin u 5.234 obchodů, u kterých následně nebylo shledáno, že se jedná o trestný čin. Vyjma počtu podnětů je nutné zkoumat i výši zajištěných prostředků, která byla za rok 2022 ve výši 2,606 mld. Kč. [68]

[67] Systémová opatření v detailech. Online. In: . Finanční analytický úřad. Dostupné z: https://fau.gov.cz/systemova-opatreni-v-detailech. [cit. 2024-03-20].

[68] Výroční zpráva FAÚ za rok 2022. Online. In: . Ministerstvo financí České republiky 2023, s. 56. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-31_Vyrocni-zprava-FAU-za-rok-2022.pdf. [cit. 2024-03-20].

Nejvyšší správní soud se v rozsudku ze dne 7. 5. 2020, č. j. 6 Afs 129/2019 – 55 vyslovil, že je nutné, aby blokace majetku byla opodstatněná a adekvátní. Soud se domnívá, že v případech, kdy existuje podezření, že by mohlo dojít k financování terorismu z blokovaného majetku, tak by blokovaní takového majetku mohlo být téměř neomezené. Soud dále uvedl: *„V takové situaci lze logicky předpokládat, že stěžovatel bude mít povětšinou alespoň rámcovou představu o výši výnosů z prošetřované trestné činnosti. Nejvyšší správní soud se proto obecně ztotožňuje se závěrem městského soudu, že adekvátním postupem by rozhodně nebylo „rozhodnutí, „blokující" provedení jakéhokoli příkazu klienta, jenž se týká bankovního účtu, na kterém se nachází prostředky ve výši stovek milionů korun, jestliže se odhadované výnosy z trestné činnosti tohoto klienta pohybují „toliko" v řádech statisíců." Takový zásah do vlastnického práva klienta by byl nepřiměřený."*[69]

Statistiku FAÚ za rok 2022 a výše uvedený rozsudek cituji z důvodu, že je dle mého názoru velmi důležité, aby využití těchto nástrojů ze strany FAÚ bylo používáno pouze subsidiárně a zároveň v co nejmenším rozsahu. V průběhu psaní celé práce jsem se nemohl ubránit otázce, zda nástroje, které má FAÚ k dispozici, nejsou pouze nástroje ke kontrole obyčejných lidí, zatímco skutečné praní špinavých peněz zůstává nepostiženo?

[69] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2020, č. j. 6 Afs 129/2019 – 55.

4. Návrh de lege ferenda

4.1. Přebírání identifikace a kontroly klienta od jiných subjektů

Jak již bylo popsáno v podkapitole 2.1.1, advokát nemusí provádět novou identifikaci klienta a ani provádět zkoumání povahy obchodu nebo obchodního vztahu, nýbrž smí převzít identifikaci klienta od jiné osoby stejného typu na základě ustanovení § 11 odst. 2 AML zákona. Jak jsem již psal výše, za osobu stejného typu se považují osoby uvedené v ustanovení § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona, tedy zejména notáři a jiní advokáti.

Povinným osobám na základě AML zákona vzniká řada povinností, které jsou často nadbytečné, a to z důvodu, že již jednou tyto povinnosti provedeny byly ze strany jiného povinného subjektu. Dle mého osobního názoru je řada advokátů, zejména těch, kteří nevykonávají svoji činnost v rámci větších advokátních kanceláří, nuceno odmítat některé klienty, a to z důvodu, že je po nich požadováno nadměrné administrativní zatížení a čas, který by byli nuceni strávit nad kontrolou potenciálního klienta se jim ve výsledku nevyplatí. Toto administrativní zatížení může dle mého způsobit, že ceny služeb mohou v této oblasti stoupnout, jelikož advokáti budou nuceni omezit své volné kapacity, tak aby mohli řádně plnit své povinnosti na základě tohoto zákona, což opět může ve výsledku směřovat k tomu, že bude právo na přístup k právní pomoci omezeno, jelikož ne každý si bude moct takto cenově navýšené služby dovolit.

Domnívám se, že provádění identifikace a kontroly klienta, kdy již dříve byly finanční prostředky klienta zkontrolovány některým z jiných subjektů, a to zejména povinnou osobou uvedenou v ustanovení § 2 odst. 1 písm a), e), f) AML zákona, by mělo být považováno za dostatečné bez dalšího. Metodika ČAK v čl. 5.6.2 Převzetí identifikace připouští, že advokát je oprávněn převzít identifikaci a kontrolu klienta provedenou od:

a) Úvěrové nebo finanční instituce (s výjimkami uvedenými v § 11 AML zákona),
b) Zahraniční úvěrové a finanční instituce (s výjimkami uvedenými v § 11 AML zákona), jestliže působí na území státu, který ji ukládá srovnatelným způsobem povinnost identifikace, kontroly klienta a uchování záznamů, podléhá v tomto státu zákonné povinné profesní

registraci a je nad ní vykonáván dohled, zahrnující kontrolu plnění těchto povinností, včetně možnosti kontroly jednotlivých obchodů a kontroly na místě,

c) Notářem nebo advokátem působícím na území státu se srovnatelnou AML úpravou,
d) Pobočkou advokátní společnosti nebo zahraniční pobočkou advokátní společnosti působící na území státu se srovnatelnou AML úpravou.[70]

Dle mého však tato metodika neodpovídá znění zákona, který umožnuje převzetí identifikace a kontroly klienta pouze od osob stejného typu, a to jsou pouze notáři a jiní advokáti.

Zastávám tedy názor, že by mělo dojít ke změně ustanovení § 11 odst. 2 AML zákona, kdy by mělo nově znít:

„(2) Povinná osoba uvedená v § 2 odst. 1 písm. e) a g) nemusí provést identifikaci klienta, zjištění informací o účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu podle § 9 odst. 2 písm. a) a zjištění vlastnické a řídící struktury klienta a totožnosti jeho skutečného majitele podle § 9 odst. 2 písm. b), pokud tyto úkony byly provedeny ***povinnou osobu uvedenou v § 2 odst. 1 písm. a), e) nebo f)****, který jí ukládá v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu povinnosti rovnocenné požadavkům práva Evropské unie a v němž je vůči ní uplatňován dozor na úrovni odpovídající právu Evropské unie.“*

Nad rámec výše uvedeného si dovoluji uvést, že subjekty uvedené v § 2 odst. 1 písm. a) AML zákona mají více možností, jak řádně identifikovat klienta a provést kontrolu klienta podle zákona. Tyto osoby zpravidla disponují větším počtem informací o dané osobě, a tedy lze předpokládat, že jejich informace budou mít vyšší hodnotící kvalitu.

[70] Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE. [cit. 2024-02-21].

4.2. Identifikační údaje

V podkapitole 2.1.1. Identifikační údaje jsem již zmiňoval, že do budoucna by mohlo být získání některých údajů ze strany advokátů ztížené až nemožné. Jedná se především o dva údaje, a to pohlaví a rodné číslo, které v současné době lze ještě zjistit z občanského průkazu. Zároveň, jak jsem již zmiňoval výše, jsou dle mého názoru tyto údaje nadbytečné a jejich údaje nejsou důležité pro následnou kontrolu a hodnocení klienta.

Mým návrhem na změnu AML zákona by byla částečná změna znění ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) AML zákona, které by nově mělo mít následující znění: *„a) u fyzické osoby všechna jména a příjmení**, datum narození**, dále místo narození, trvalý nebo jiný pobyt a státní občanství; jde-li o podnikající fyzickou osobu, též její obchodní firma, odlišující dodatek nebo další označení, sídlo a identifikační číslo osoby,“* Došlo by k vypuštění části týkající se rodného čísla a pohlaví. Za účelem identifikace je dle mého datum narození ve spojení s dalšími údaji identifikované osoby dostatečné a vypuštění těchto údajů by zabránilo potenciálnímu stavění advokátů do nepříjemné role, kdy by museli svým klientům vysvětlovat povinnosti, které jsou jim uloženy dle tohoto zákona.

Pokud by zákonodárci v rámci novely změnili zákon pouze v rozsahu, jaký navrhuji výše, neznemožňovalo by to advokátům získávat informace ohledně pohlaví svých klientů, tyto údaje by v odůvodněných případech mohli získávat dle ustanovení § 5 odst. 2 AML zákona, který umožňuje povinným osobám získávat jakékoliv další údaje, které jsou potřebné pro hodnocení rizik kontrolovaných osob.

Závěr

Cílem mé práce bylo zanalyzovat veškeré nároky kladené na advokáty související s prováděním identifikace a kontroly klienta, které pro ně vyplývají zejména z AML zákona. Touto prací jsem se především snažil poukázat na množství povinností, které by advokát měl vůči svým klientům v konkrétních případech plnit a které jsou dle mého někdy až nadbytečné, a především pro advokáta časově a administrativně zatěžující.

Mojí snahou bylo také vymezit vztah mezi klientem a advokátem, který je mimo jiné vázán povinností mlčenlivosti. V rámci vymezení tohoto vztahu jsem se pokusil také objasnit, proč považuji některá ustanovení AML zákona za hraniční, a to zejména z důvodu, že dle mého mohou tato ustanovení ohrozit principy právního státu, kdy je ohroženo zejména právo na obhajobu, které je součástí práva na spravedlivý proces.

Ve své práci jsem se nejprve stručně zaměřil na vývoj a význam praní špinavých peněz a financování terorismu a jaká opatření se proti těmto fenoménům promítají do českého právního řádu. Na to jsem navázal samotným procesem provádění identifikace klienta, náležitostmi a povinnostmi advokáta při provádění této identifikace a ověření platnosti těchto údajů.

Dále jsem se zaměřil na provádění kontroly klienta a hodnocení rizik souvisejících s obchodem a osobou klienta, kdy jsem uvedl některé povinnosti, které musí advokát provést a zkoumat, avšak tento výčet není taxativní, a to z důvodu, že nelze postihnout veškeré možné nastalé situace, které mohou advokátovi připadat podezřelé nebo zvláštní. Zároveň, jak jsem již uvedl ve své práci, provádění kontroly by mělo odpovídat poskytovaným službám advokáta, především celková výše obchodu nebo obchodního vztahu by měla odpovídat způsobu a rozsahu provedení identifikace a kontroly ze strany advokáta, byť se domnívám, že v některých případech tato proměnná v zákoně není vůbec reflektována.

Následně jsem se zaměřil na výše uvedenou povinnost mlčenlivosti, kdy jsem v rámci své práce dospěl ke svému osobnímu názoru, že primárním zájmem státu na kontrole klientů advokáty a jinými povinnými osobami je zejména otázka finanční a nikoliv trestněprávní.

Závěrem této kapitoly jsem se věnoval samotnému podezřelému obchodu, vnitřnímu systému v rámci advokátní kanceláře a procesu uchování informací získaných při provádění identifikace a kontroly klienta, tak jak je vyžadováno podle AML zákona.

Ve třetí části své práce jsem provedl rozbor postupů ze strany České advokátní komory a Finančního analytického úřadu při nahlášení podezřelého obchodu ze strany advokáta nebo jiné povinné osoby. Rozebral jsem následně i pravomoc Finančního analytického úřadu přikázat advokátovi odložení splnění příkazu klienta.

V poslední kapitole mé práce jsem se zaměřil na návrhy de lege ferenda, kdy jsem využil svých poznatků získaných při sepisu své práce.

Závěrem bych rád zmínil, že povinnosti advokátů vyplývající z AML zákona a z jiných právních předpisů jsou dle mého velmi časově náročné, a tedy i finančně nákladné pro každého advokáta. Věřím, že advokacie jako svobodné povolání, které je nezávislé na veřejné moci, by mělo být osvobozeno od této povinnosti a dále by tyto povinnosti měly být zachovány zejména u bankovních institucí, které s prostředky klientů skutečně disponují a jejich procesy lze lépe automatizovat a zároveň lze i konkrétní subjekty lépe kontrolovat. Tyto instituce navíc jsou ze strany státu zvýhodňovány, a to zejména nepřímo, kdy např. v rámci dotačních programů jsou jejich klienti povinni financovat některé projekty z úvěru, tak aby měli nárok na poskytnutou dotaci.

Nebylo by tedy žádoucí, aby advokátům zůstala povinnost pouze ve vztahu k financování terorismu, tak aby došlo skutečně k naplnění smyslu zákona a ve zbytku byli této povinnosti zproštěni?

Resumé

This dissertation delves into the area of financial law concerning the obligations incumbent upon lawyers as delineated by the Anti-Money Laundering (AML) Act. The primary objective of this dissertation was to meticulously scrutinize the array of responsibilities entrusted to lawyers in the execution of their professional duties, particularly in the area of client identification and monitoring.

Furthermore, a segment of this dissertation delves into the individual duty of confidentiality inherent in the lawyer-client relationship and elucidates the corresponding obligations arising out of the AML Act.

The overarching aim of this dissertation was to assess these obligations comprehensively, delineate procedural protocols for their fulfillment and contemplate whether these obligations are indispensably requisite or whether legislative amendments are warranted to streamline regulatory efficacy while minimizing encumbrances on the legal profession.

Seznam použitých zdrojů

A. Knižní literatura

1) BALÍK, Stanislav. Advokacie včera a dnes: vybrané texty z dějin a současnosti advokacie. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2000, s. 41, 158. ISBN 80-902627-7-5.
2) BALÍK, Stanislav. Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 40, 60 - 65. ISBN 978-80-7035-427-8.
3) H. MULLER, Wouter; H. KÄLIN, Christian a G. GOLDSWORTH, John. Anti-Money Laundering: International Law and Practice. John Wiley & Sons, 2007, s. 3. ISBN 978-0-470-03319-7 (HB).
4) HLAVINOVÁ, Markéta, PILÍKOVÁ, Jaroslava, KABEŠ, Viktor. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 82, 95.
5) KOVÁŘOVÁ, D. a kol. Zákon o advokacii: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-03-03]. ASPI_ID KO85_1996CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
6) KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. 2.3.4.2 [Kontrola klienta]. In: KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. Subjekty finančního trhu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 173, marg. č. 191.
7) MANDÁK, V. K organizaci advokacie z pohledu svobodných povolání. Bulletin Advokacie č. 10/1994. Praha: Česká advokátní komora, 1994
8) SVEJKOVSKÝ, J., MACKOVÁ, A., VYCHOPEŇ, M. Advokátní právo. Praktická knihovna (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017, str. 186.

B. Předpisy

1) Zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů.
2) Vyhláška Ministerstva financí č. 183/1996 Sb., o plnění oznamovací povinnosti finančními institucemi.
3) Smlouva o fungování Evropské unie v konsolidovaném znění ze dne 26. 10. 2012.
4) Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v platném znění.

5) Zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.
6) Zákon č. 523/1992 Sb., České národní rady o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky.
7) Usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku ze dne 28. června 2004, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem, ve znění usnesení představenstva ČAK č. 3/2008 Věstníku a usnesení představenstva ČAK č. 1/2012 Věstníku.
8) Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.
9) Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii v platném znění.
10) Zákon č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech v platném znění.
11) Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel v platném znění.
12) Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů.
13) Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky.
14) Evropská úmluva o ochraně lidských práv.
15) Smlouva o Evropské unii.
16) Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku.
17) Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.
18) Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008, ve znění usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2017 Věstníku a usnesení představenstva České advokátní komory č. 8/2018 Věstníku

C. Judikatura

1) Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 9. 7. 2020, sp. zn. K 175/2020.
2) Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2020, č. j. 5 Ad 9/2016 – 32.
3) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.4.2016, čj. 8 Tdo 267/2016-29.
4) Nález ÚS ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10.

5) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 11. 2023, sp. zn. IV. ÚS 662/23.
6) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. prosince 2012 ve věci č. 12323/11 – Michaud proti Francii.
7) Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. C-305/05.
8) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2020, č. j. 6 Afs 129/2019 – 55

D. Internetové zdroje

1) Historie a základní charakteristika boje proti praní špinavých peněz v České republice. Online. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf.
2) INDRUCHOVÁ, LL.M, JUDr. Eva. Povinnost advokátů oznamovat podezření z praní špinavých peněz nepředstavuje nepřiměřený zásah do povinnosti mlčenlivosti. Online. Bulletin-advokacie.cz. Roč. 2013. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/povinnost-advokatu?browser=full.
3) JIROUSEK, Vladimír a BALÍK, Stanislav. Dopis předsedy ČAK poslancům: Odhlasujete protiústavní zásah do zákonem stanovené advokátní mlčenlivosti. Online. 2018. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/dopis-predsedy-cak-poslancum-odhlasujete-protiustavni-zasah-do-zakonem-stanovene-advokatni-mlcenlivosti.
4) SOKOL, Tomáš. Sokol: Opravdu chcete, aby berňák věděl, že se rozvádíte nebo syn bere drogy? Online. 2018. Dostupné z: https://neovlivni.cz/tomas-sokol-opravdu-chcete-aby-bernak-vedel-ze-se-rozvadite-nebo-syn-bere-drogy/.
5) VRÁBLIKOVÁ, Mgr. Petra. Velká novela AML zákona a zákona o advokacii – několik úvodních upozornění. Online. 2021. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/02/25/velka-novela-aml-zakona-a-zakona-o-advokacii-nekolik-uvodnich-upozorneni/.
6) Systémová opatření v detailech. Online. In: . Finanční analytický úřad. Dostupné z: https://fau.gov.cz/systemova-opatreni-v-detailech.
7) Výroční zpráva FAÚ za rok 2022. Online. In: . Ministerstvo financí České republiky 2023, s. 56. Dostupné z:

https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-31_Vyrocni-zprava-FAU-za-rok-2022.pdf.

E. Ostatní zdroje

1) Anotace rozsudku ze dne 6. prosince 2012 ve věci č. 12323/11 – Michaud proti Francii. Online. In: Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/307DD590595A7D48C1257BF80045A516?openDocument&Highlight=0. [cit. 2024-03-15].

2) Metodická informace k zavedení systému vnitřních zásad zpracovaného pro účely § 21 a § 21a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Online. 2021. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/svz_final_2-zakladni-text.pdf?fbclid=IwAR0HR-g5cnXFBOtRFVayBjPgInMLXgrXMJgU91-1TkJ3hRcTZdY2ZSV6-gE.

3) FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. Metodický pokyn č. 1 Finančního analytického úřadu ze dne 23. 4. 2021 určeného povinným osobám a dalším dotřeným subjektům k provádění mezinárodních sankcí zejména v souvislosti s financováním terorismu, č. j. FAU-36089/2021/03.

4) FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. Metodický pokyn č. 7 Finančního analytického úřadu ze dne 4. 12. 2023 určeného povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb, č. j. FAU-193303/2023/03.

5) FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD. Metodický pokyn č. 8 Finančního analytického úřadu ze dne 17. srpna 2023 určený povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb. Kopírování průkazů totožnosti pro účely AML zákona, č. j. FAU-85651/2023/03.

6) Statistika činnosti kontrolního oddělení a kontrolní rady ČAK: V letech 2009 – 2022 bylo ČAK podle AML zákona oznámeno advokáty celkem 205 případů podezřelých obchodů, které byly předány FAÚ. Online. In: . Česká advokátní komora. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/56_aml.pdf.